

Q. D. B. V.
DISSERTATIO ACADEMICA
DE
INIQVITATE EX-
SPECTANTIARVM

QVAM
PRAESIDENTE
AVGVSTINO LEYSERO
MAGNÆ BRITANNIÆ REGIS ET
BRVNSVICENSIVM DVCIS CONSILIARIO AVLLI-
CO, IN TRIBVNALI GVELPHICO ADSESSORE,
IN ACADEMIA IVLIA IVRECONSVLTO

PATRONO SVO ÆTATEM
DEVENERANDO

D. III. MARTII A. MDCCXXIII.
PVBLICE DEFENDET
AVCTOR

FRIDERICVS SEYDEN
HELMSTADIENSIS
IN IVLEO MAIORI

HELMSTADII,
Typ. IOHANNIS STEPHANI HESSII.

DISCRETISSIMO ACADEMICO

BRIGITAE EX

SPECTABILISSIMO

PRAEFATO

AVGVSTINO LYSIHO

MAGISTRO BRITANNICO

COELECTORIS DUCIS COMITISQUE AVARIE

COELECTORIS GVELEBRICO ABBATIS

DEVERANDO

D. IN MARTIA A. MDCCXXIII

AVCTOR

FREDERICVS GVELEBRICVS

PHILOSOPHVS

IN AVARIE

IN AVARIE

ILLVSTRISSIMIS VIRIS
VRBANO DIETERICO

DE

LV DICKE

SERENISSIMI DVCIS BRVNSVICO-
LVNEBVRGICI

PRIMARIO STATVS ADMINI-
STRO, CANCELLARIO, ET
CONSISTORII PRAESIDI

NEC NON

IOANNI FRIDERICO

L.B. DE STAIN

EIVSDEM DVCIS

CONSILIARIO INTIMO
DIRECTORI RERVM BELLICA-
RVM SVPREMO

TRIBVNALIS GVELPHERBYTANI PRAESIDI
DOMINIS SVIS

IN PERPETVI OBSEQVII
TESSERAM
HAS STVDIORVM PRIMITIAS
DEMISSISSIMA MENTE
CONSECRAT
TANTORVM NOMINVM

DEVOTISSIMVS CVLTOR
FRIDERICVS SEJDEN.

SVMMA CAPITA.

1. Vox expectantiæ in latina speculi saxonici versione seculo XIV. confecta occurrit , ipsa tamen recentior ac infimæ latinitatis est.
2. Vox expectativæ paulo antiquior est, scriptoribus ecclesiasticis familiaris, sed JCtis ante seculum XVI. incognita.
3. Expectatio latinus dicitur. Sed præstat retineri voces barbaras.
4. Quid sit expectantia, explicatur.
5. Synonimæ voces recensentur.
6. Expectantias olim æquas credidit Præses, nunc iniquas esse videt.
7. Ordo dicendorum.
8. Expectantiarum iniquitatem agnoverunt iam alii.
9. Ex quibus tamen aliqui iusto rigidiores, nonnulli indulgentiores, quam par est, sunt.
10. Expectantiæ per se & natura sua turpes non sunt.
11. Omni expectantiæ inest votum captandæ mortis.
12. Votum captandæ mortis turpe non est, quamdiu in simplici desiderio consistit.
13. Codex sacer expectativas non damnat.
14. Ius romanum expectativas prohibet ob votum captandæ mortis cum conatu interficiendi coniunctum.
15. Votum hoc captandæ mortis multis aliis negotiis licitis inest.
16. Potest tamen inter rationes, quæ abolitionem expectantiarum suadent, referri.

17. Exempla expectativorum, qui vitæ antecessorum suorum insidiati sunt.
18. Exemplum recens denegatæ ob votum captandæ mortis expectativæ.
19. Aliquando expectativi eum, cuius successionem sperant, a matrimonio aut liberorum procreatione impediunt.
20. Expectantiæ bono publico contrariantur, quia per illas
21. (a) patrimonium reipublicæ deminuitur & incrementum eius impeditur,
22. (b) principibus facultas benemeritos remunerandi adimitur,
23. (c) pro levi officio nimia merces rependitur,
24. (d) indigni præmiis adficiuntur & ad honores provehuntur, (e) digni excluduntur,
25. (f) sub- & obreptionibus nec non importunis flagitationibus via aperitur,
26. (g) periculum reipublicæ creatur,
27. (h) successoribus in principatu manus ligantur,
28. (i) infinitæ lites suscitantur,
29. (k) homines ignavi redduntur & a studio virtutis avertuntur,
30. (l) hi, quibus successor datur, iniuriam accipiunt & mœrore conficiuntur.
31. Ex his præmissis conclusiones formantur.
32. I. Privati expectantias bono publico saltem leviter contrarias concedere nequeunt,
33. id quod responso Ictorum Helmstadiensium illustratur.
34. II. Princeps expectantias concedere potest.

35. Invitus tamen compelli nequit.
36. III. Successor, etsi heres sit, ad implendas antecessorum suorum expectativas non obligatur.
37. IV. Ipse concedens expectantias revocare potest.
38. Dissidentium argumenta
39. non satis refelluntur a Mylero,
40. nec a Böhnero,
41. refutantur vero optime ex ratione salutis publicæ,
42. Ipsæ leges principi revocationem hanc permittunt.
43. Removetur dubium.
44. V. Princeps expectantiam a se concessam revocans nec ad interesse præstandum obligatur.
45. VI. Firmæ & irrevocabiles sunt expectantiæ, quas necessitas publica extorsit,
46. quo referuntur coadiutoriæ.
47. VII. Firmæ etiam sunt illæ, quæ propter utilitatem publicam conceduntur,
48. dummodo manifesta sit hæc utilitas.
49. VIII. Expectantiæ licet firmæ strictissime tamen sunt interpretandæ.
50. IX. Expectativatus conditionem expectantiæ contrariam suscipiens iuri suo renunciat, nec datur ei regressus ad renunciata, etsi statim ab initio de conferendo iure suo protestatus sit.
51. X. Expectativatus licet abusive simul investitus possessori alienanti & domino in alienationem consentienti contradicere nequit.
52. De expectantiis ecclesiasticis in specie.
53. Hæ præter cætera incommoda votum negativum ecclesiæ necessario relinquendum tollunt,

54. et simoniæ viam sternunt.
55. Expectantiæ hæ legibus multis prohibentur & olim pro adulterio sunt habitæ.
56. Concedere illas pontifici romano non, principi autem vix licet.
57. Improbantur etiam expectativæ in canonicatus & alia beneficia ecclesiastica, quæ curam animarum coniunctam non habent,
58. item in professiones academicas.
59. Improbantur porro expectativæ munerum civilium,
60. nec non expectantiæ feudales,
61. quas abusiva investitura firmiores non reddit.
62. De aliis expectantiarum speciebus.

I.

Expectativæ & expectantiæ vox barbara est, & plus quam barbara, ipsis adeo mediæ ævi scriptoribus incognita, ex infimæ demum & spurcissimæ latinitatis seculo hauſta. Incunabula ejus vocis ſolicite inquirere, vix operæ pretium eſt. Neutram in jure canonico vel feudali Longobardico legiſſe me recordor. Primus ex his, quos vidi, au-

ctoribus expectantiæ voce utitur interpres latinus *ſpeculi ſaxonici* lib. 1. art. 33. *Posthumus, inquit, hic ſui patris hereditatem obtinebit, qui, ſi poſthac moriatur, in matrem ſuam eam tranſfert, ſi ipſa ei in generatione poterit coaquari, & infringit omnem in patris feudo expectantiæ feudalem, & tunc feuda ad dominum revertuntur, quia puer humanus & vivus poſt patris mortem apparebat.* Ita in vulgari editione. *Goldaſtus vero, qui eandem verſionem latinam ſpeculi Saxonici collectioni ſua conſuetudinum & legum imperialium pag. 126. ſqq. inferuit, in aliis editionibus ſic legi memorat: & dirimit omnis poſſeſſionis ſpoſſiones in feudo patris ex eo, quia poſt mortem patris vivit,*

A

omnia-

DE INIQUITATE

omniaque feuda patris vacabunt domino, a quo tenebantur, si puer fuerit ostensus tantus & talis, quod vivere potuisset. Et hæc quidem Goldasti lectio melior & antiquior videtur. Neque enim jam interpretis istius temporibus vocem expectantiæ in usu fuisse credo. Equidem recentissimum illum facit *Thomasius in selectis capitibus historiae juris feudalis germanici* §. 58. lit. m. Textus, inquit, latinus in hodiernis editionibus saxonico vel germanico junctus non est Epkonis, sed interpretatio textus saxonici jussu Sigismundi Regis Polonia facta & saepe saxonicum textum vix assecuta, et ad auctoritatem Schilteri in præfat. ad ius feud. Alem. provocat, qui in §. 21. juris saxonici feudalis latinam translationem a Sigismundo Poloniae Rege procuratam fuisse dicit. Sigismundus vero anno post Christum natum 1507. regnare cepit, ut adeo ætas translationis ejus in seculum XVI. si Thomasio & Schiltero fidem habemus, incidat. Permoyit sine dubio viros istos, ut sic sentirent, Sigismundus III. Poloniarum Rex, qui in his tabulis, quibus speculum nostrum & Weichbildum confirmat; Sigismundus, ait, avus noster gravissimus & ætatis sue regum pater, speculum juris saxonici, & illud idem ius municipale, docti viri Jaskri lucubratione & commentatione illustratum, publicari per regnum & ditiones suas voluit, eidemque auctoritatem tribuit. At mihi ea verba hoc non persuadent. Equidem in eo cum Schiltero Ex. ad D. 23. §. 64. contentio, versionem latinam, quam hodie habemus, Epkonis Repkovii non esse. Concedo etiam, vetustissima, quæ in Germania confecta fuerunt, speculi saxonici exempla versione ista latina carere, quemadmodum id ex duobus codicibus Oldenburgicis, quos *Gryphander de Weichbild. saxon. cap. 39. §. 9.* memorat, patet. Largior præterea, Polonos forte ejus versionis auctores fuisse. Sed, utut fuerint, adornarunt eam sine dubio ante seculum XVI. Ostendit *Conringius de origine juris Ge. m. cap. 31. p. 127.* saxonicas leges a Leskone Nigro, qui seculo XIII. vixit, in Poloniam fuisse admissas. Verosimillima est ea conjectura Conringii, qui saltem in hoc errat, quod benevolentiam,

tiam & indulgentiam Lesci erga Germanos ad annum MCCLXXXVIII, referat; cum ea ad annum MCCLXXXV, referenda sit, quemadmodum *Dluglossus historia Polonica lib. 7. pag. 830. & 840.* ac *Stanislaus Sarnicius Annalium Polonicorum lib. 6. cap. 21.* testantur. Verum ad istud seculum ego versionis latinæ ætatem referre non audeo. Saltem tunc Germani jura sua saxonica vernaculo idiomate scripta secum intulerunt & inter se pro lege habuerunt, non tamen confestim publice proposuerunt, nec Polonis obtruserunt, qui, ut *Dinglessus* ait, magna execratione & stomachatione concessum Germanis regimen & gubernationem Cracoviæ urbis improbarunt. Sed non duravit diu iste Polonorum stomachus. Nam mox sponte se juribus saxonis subjecerunt, atque adeo ad scabiosos Magdeburgenses provocare ab iisque sententias expetere non dubitarunt. Sustulit quidem istas provocaciones Casimirus Rex anno 1356. & justitiam a Polonis suis Magdeburgi in posterum emi vetuit, libros tamen, quibus jura saxonica continentur, non sustulit, sed, ut verbis ejus utar, ordinavit, promulgavit, jusque & sententias de iis postulari jussit. Legem ipsam Casimiri exhibet *Dluglossus historia Polonica lib. 9. pag. 1105. 1199.* Eo itaque tempore, si non ante, translatio ista in linguam latinam facta est. Neque enim credibile est, jus in peregrina Polonisque incognita lingua scriptum Polonis promulgatum, Polonosque judices, qui ex illo sententias ferrent, constitutos esse. Sed dubium omne tollit Alexander Rex, qui Sigismundum præcessit, atque in decreto suo apud *Goldastum in Prolegomenis collectionis consuetudinum & legum imperialium: Per Johannem de Lasko*, ait, regni nostri cancellarium, constitutiones juris civilis, saxonici, Magdeburgensis, quarum ipse Cancellarius ante promissionem privilegii communis meminit, quam vigilantissime de eorum Theutonici styli originalibus libris per eum ipsum Cancellarium castigatas emendatas & novis rubricis distincte titulatas inseri jussimus, si quidem juris civilis constitutiones nusquam correctas & in suis sententiis inte-

gras, immo in toto earum tenore vitiatas & a suis originalibus longe vagantes invenimus. Declarat hic Alexander, jam ante se latinam speculi saxonici versionem, sed corruptam & imperfectam existisse, se vero curasse, ut ea, collatis genuinis idioma germanico scriptis codicibus emendaretur. Itaque sic sentio: Lectio illa, quam supra ex Goldasto retuli, in qua sponso possessionis in feudo patris commemoratur, antiqua est, & seculi forte XIV, quod vocem expectantiæ ignoravit. Insuper vero eam vocem deinde ex usu suorum temporum Joannes de Lasko, versionis veteris emendator, seculo XVI, & ex hac emendatione postea illa in editiones vulgares irrepit.

II.

Altera expectatiæ vox antiquior paulo est. Omisit illam plane du Fresne in *Glossario mediæ & infimæ latinitatis*, ubi tamen alias recentiores voces habet. Videtur in seculo XIV, inventa, atque a solis primum ecclesiasticis scriptoribus adhibita esse. Antiquiores illa tanquam adjectivo plerumque utuntur & gratia expectativa dicunt, subinde tamen & substantive illam adhibent, aliudque ei adjunctivum jungunt. Sic *expectativa apostolicæ* nonnunquam fit mentio. Vtriusque exempla vide apud Nicolaum de Clemangiis in libro *de Ruina ecclesiæ* cap. 7. circa annum 1397. scripto, apud Petrum de Alliaco ejusdem fere ætatis scriptorem *de necessitate reformationis ecclesiæ in capite & in membris* cap. 18. quos auctores omnes exhibet Hermannus von der Harde in *Magno concilio Constantiensi concilio tom. 1. Part. 3. & 7.* Occurrit eadem vox apud Goldastum in *constitutionibus imperii tom. 1. pag. 391. 399.* in Avismamenti Sigismundi Imper. & communium imperii ordinum de anno 1416. si modo ejus anni sunt, de quo non sine ratione dubitat von der Harde in *Prolegomenis supra memorati libri cap. 15.* Reperitur etiam hæc vox in *concilio Basileensi sess. 31. in concordatis Friderici Imp. & Nicolai Pontificis de anno 1448.* in gravaminibus Ger-

Germanicæ nationis ad Maximilianum Imp. apud *Freherum tom. 2. scriptorum rerum Germanicarum pag. 373.* denique in *Concilio Tridentino sess. 24. de Reformat. cap. 19.* Ab ecclesiasticis scriptoribus mutam accepere hanc vocem JCTi, imprimis feudales, sed tardius & seculo demum XV. Certe *Jacobinus de S. Georgio in libro de feudis*, quem circa annum 1487. edidit, eam ignorare adhuc videtur, & in *§. investiui talem n. 12.* ubi doctrinam de expectativis feudalibus pertractat, vocem tamen expectativæ non adhibet, sed circumscriptioe verborum utitur, dicitque: *feudum collatum alteri sub conditione, si aperiatur domino*, item: *investitura sub conditione, si primus vasallus decesserit sine heredibus masculis.*

III.

Antiquissimus scriptor de *Beneficiis* quem *Thomasius* nuper edidit & in *dissert. de ejus fato, vetustate, & raritate §. 39.* seculo X. vel XI. vindicavit, expectantiæ & expectativæ voces ignorat, sed loco earum concedere expectationem beneficii dicit *§. 25. & 27.* Magis latina est hæc phrasî sine dubio, & placuit mihi ab initio, ut constituerim primum, omîssis expectantiæ & expectativæ barbaris vocibus, dissertationem hanc de expectatione inscribere. At cogitavi deinde, JCTos, qui puriorem scriptioem in argumentis juridicis affectant, usuique recepto cedere nolunt, obscuros fieri & fere negligi, idemque iis accidere, quod *Thom. Smith. l. 1. de Pronunc. ling. Gr.* advocato cuidam contigisse narrat, qui senatui academîæ Cantabrigienfis litteras supplices clientis sui nomine obtulit, sed, quod illas nimis latine scripserat atque his verbis: *supplex a vobis contendit Titius, ut &c.* inchoaverat, barbarus ipse a barbaris puriori dictioni non adsuætis creditus repulsusque est, sed postquam, errore suo animadverso, stylum mutasset atque: *supplicat vestris reverentiis Titius quod &c.* scripisset, statim, quod voluit, consensu omnium tam suavi dictione delinito-

rum impetravit. Retinui itaque barbaras voces, quæ diuturno usu jus civitatis in jurisprudentia nostra acceperunt.

IV.

Vox expectantiæ triplicem significationem habet; (1) capitur pro nuda promissione facta sollicitanti ab eo, qui conferendi potestatem habet, quæ significatio in vulgus nota est, (2) pro literis promissionem confirmantibus, (3) pro jure ad rem promissam per conventionem constituto, in quo sensu hanc vocem hic potissimum accipimus. Priori sensu est promissio rei nondum vacantis in casum vacantiae. In secunda significatione expectantia est instrumentum solemne, cui promissio de tali beneficio facta inscripta est. In ultimo sensu expectantia est jus ad rem, quod ex tali promissione oritur & expectativario acquiritur. Est igitur expectantia ratione ejus, qui dat, translatio juris succedendi in alterius locum in casum, si ille decesserit; ratione ejus vero, cui data est, ipsa facultas jure competens succedendi in alterius locum, si vacaverit.

V.

Respondet huic voci Germanica *Anwartschaft / Angefäll*. *Siruvius sintagm. jur. feud. c. 7. tit. 4. n. 1.* Germani veteres vocarunt ein *Geding*. *Sächsisches Lehn = Recht c. 7.* item die *Wartung*. *Ibidem cap. 55.* Et quoniam plerique a Principe promissiones hujusmodi ex gratia impetrant, passim adpellatur ein *Gnaden-Lehn*. *Harm. Pistor l. 2. quæst. 52. n. 1.* In jure feudali Longobardico varie describitur. *In 2. f. 26.* dicitur investitura super feudo militis, quod post mortem ipsius ad dominum reverti speratur. *In 2. f. 35. vers. ubi vero:* dicitur investitura de alterius feudo sub tempore vel conditione, quo feudum domino aperiat. *In 1. f. 3.* adpellatur investitura ejus feudi, quod alius detinebat, eo tenore alicui data, ut post decessum ejus, qui possidet, habeat. Communiter expectantiæ nuncupari solent gratia concessio.

cessionones, primaria, quo ultimo in Principum curiis hodie nihil fere usitatus esse dicit *Strykius diff. de exspectantiis cap. 1. n. 3.* item exspectativæ, gratiæ exspectativæ. Nec infrequens est vox *superinfendatio*, qua scriptores feudales passim utuntur.

VI.

De iniquitate exspectantiarum dissertationem hanc inscripsi. Mirum hoc illis videbitur, qui sciunt, *Præsidem meum celeberrimum in specimine XLIII. de Paltis successoriis meditat. 8.* exspectantiarum defensionem suscepisse, atque Schurffium, qui eas bonis moribus repugnare dicit, retulasse. Sed ipse mihi, quum consilium meum ei aperirem, affirmavit, se quidem tunc de æquitate & justitia exspectantiarum persuasum illa, quæ in *memorata meditatione* continentur, scripisse, sed deinde longiore usu & experientia edoctum, animadversis plurimis malis, quæ ex exspectantiis in rempublicam & privatos redundant, sententiam mutasse, ac imposterum eodem fervore, quo olim exspectantias adferuerit, eas oppugnare constituisse, nec turpe hoc sibi sed laudabile magis credere, atque irrisores ad libellum, quem ante aliquot annos *de variationibus & retractationibus JCtorum* ediderit, ablegare.

VII.

Quæ postquam ex Præside meo accepi, non dubitavi propositum exsequi, atque iniquitatem exspectantiarum luci publicæ hoc scripto exponere, in quo scripto conficiendo eum servabo ordinem, ut primum in genere de iniquitate exspectantiarum disseram, measque eam in rem rationes exponam, deinde conclusiones quasdam constituam, tandem ad singulas exspectantiarum species transeam, atque imprimis de muneribus sacris seu exspectativis ecclesiasticis, porro de officiis civilibus, tandem de exspectativis feudalibus paucis agam.

VIII.

VIII.

Non ego sum primus, qui contra iustitiam expectantiarum disputo. Fecerunt id ante me plurimi, quos omnes hic referi tædiosum foret. *In l. f. 27. §. ult.* Placentini memorantur, qui expectantias feudales damnarint. Ecclesiasticas improbant Pontifices *in c. 2. & 3. X. de concessione prabenda & in cap. 2. de concessione prabenda in 6.* Jureconsultorum vero, qui privatis scriptis idem fecerunt, innumera est multitudo, quorum aliquos nominant *Bocerus de investitura feudi cap. 5. n. 15. Carpzovius diff. feud. 6. §. 36. Struvius in syntagm. juris feud. cap. 7. aph. 5. n. 3. & Hornius in diff. de expectativa ecclesiastica.*

IX.

Non tamen ego cum illis, qui ante me de iniquitate expectantiarum scripserunt, per omnia consentio. Video enim, aliquos rigidos nimis eo progredi, ut expectantiis naturalem turpitudinem inesse, nulloque modo licitas eas fieri posse credant. Contra alii indulgentiores, quam par est, expectantias malas quidem esse agnoscunt ac subtimide fatentur, nolleque se ipsos iisdem uti dicunt, sed tamen, quia usu receptæ sint, obligationem agnoscere & sustinendas esse contendunt. Ad hanc ultimam classem refero Hieronymum Schurffium, qui in consilio, quod *Modestini Pistoris Consilio 8. vol. 1.* adjectum est, expectatarum concessionem valere atque obligare adfirmat, sed *num. 8.* hæc addit: *Licet interim negari non possit, quod etiam in terminis dictorum jurium feudatium, ubi dominus feudi investit aliquem de feudo per vasallum possesso, sub conditione mortis vasalli sine heredibus masculis, talis investitura non minus inducat votum captandæ mortis aliena, quam pacta, quibus aliqui paciscuntur de succedendo invicem in futurum. Nam hujusmodi investitura facta a domino non obstante, quod disponat de jure suo futuro, non tollit tamen tale votum captandæ mortis aliena ut appareat, & sic dispositio d. c. ne captanda & d. c. detestanda nullo modo*

do cessat. Et cum quidam princeps ante multos annos volebat me de feudo per vasallum possessore sub tali conditione investire, ego nolui, quia cum scirem, me hominem miserum & peccatorem, difficulter potuissim me continere, quod non affectassem mortem talis vasalli: omnia enim sunt nuda & aperta oculis Dei, ut inquit Apostolus ad Hebræos, & ideo d. jura non immerito reputantur odiosa, tamen, quia ista jura recepta sunt, ab eis non receditur: pii tamen & timorati viri bonarum conscientiarum vix laborant, ut taliter investiantur in feudis nondum a-pertis sub hujusmodi conditionibus. Bonarum enim mentium est, ri-mere culpam, ubi culpa minime reperitur, ut inquit beatus Gregorius, sed pauci sunt, qui illa curant propter nimiam avaritiam omnia excruciantem.

X.

Ego nec his nec illis adsentio. Natura sua profecto turpes non sunt exspectantiæ. Eæ enim promissiones & pactiones saltem natura turpes sunt, quæ officium erga Deum vel salutem publicam vel jus tertii directo lædunt. Exspectatiæ vero, etsi, ut deinde dicam, mala plurima plerumque secum trahant, quia tamen hæc non directo & per se ex illis fluunt, naturaliter turpes dici nequeunt. Qui dissentiunt & naturalem illis turpitudinem adfin-gunt, votum captandæ mortis semper in ore habent, dicunt, qui exspectantiam impetrat, non posse non spectare & desiderare mortem possessoris, atque leges romanas, quibus omnes de futu-ra successione interpositæ stipulationes turpes & contra bonos mores esse declarantur, maxime crepant. Itaque necessarium est, ut de hoc voto captandæ mortis, quæ vox in *L. 11. C. de transac-tionibus* occurrit, paulo adcuratius agamus.

XI.

Negari non potest, omni exspectantiæ cogitationem de morte alterius inesse. Accedit etiam spes potiundi re, cujus ex-specta-

B

specta-

speculationem habemus. Huic spei porro innexa est necessario cupiditas, etsi exigua, aliqua tamen, mortuum videndi eum, ex cuius fato spes nostra & felicitas pendet. Negari hoc profecto nequit. Omnis spes cum aliquo desiderio conjuncta est. Faten- tur hoc philosophi, quotquot de spe scripserunt. Qui sperat, optat, desiderat consequi id, cuius spes ei injecta est, & quia id vivo praesente possessore obtinere nequit, mortem ejus quoque speret & desideret necesse est. Non eo inficias, posse accidere, ut expectativarius mortem possessoris non concupiscat, ut, si filius patris, frater fratris, amicus amici sui intimi munus vel bona expectare iustus sit. Sed non muto sententiam. Huic quoque expectationi votum captandæ mortis, seu cupido mortem possessoris videndi necessario inest, vincitur tamen & premitur contemplatione majoris boni, quo inpraesens fruitur expectativa- tus. Igitur latitat illa cupido, ut exferere se nequeat. Tolle vero considerationem boni majoris, finge, extraneum reperiri, qui pater hucusque creditus est, aufer fraternam pietatem, fac cessare amicitiam vel in odium eam converte. Emerget jam, quæ semper adfuit, sed occulta hucusque jacuit, cupiditas mortis alienæ, superatoque impedimento vicissim triumphabit.

XII.

Omni itaque expectativæ inest votum captandæ mortis. Verum istud votum, si pro desiderio innocuo & cupiditate otiosa accipitur, nec ipsum turpe est, nec expectantiam turpem reddit. Studium salutis & felicitatis propria præcipuum, imo unicum est juris naturalis fundamentum, atque, si quod primum principium statui oportet, primum ejus principium, quemadmodum celeberrimus Praeses meus in *specim. III. de Jure natura & gen- tium medit. 4.* ostendit. Ex hoc fonte officia omnia erga Deum & erga alios homines profluunt. Si itaque caritas propria cum caritate alterius collidatur, haec cedit illi sine dubio. Quamob- rem

rem dum bonum aliquod nostrum esse quam alienum malumus, dum bono isto honeste potiri optamus, dum obstacula omnia, quæ nos ab ejus possessione excludunt, amoveri cupimus, rem facimus naturæ humanæ convenientissimam.

XIII.

Sed, missò naturali jure, divinum positivum, quod ulterius longe progreditur, consideremus. Damnat Deus in decalogo *Exod. XX, 17. 18.* omnem adpetentiam fortunarum alienarum. Ergo & exspectativas damnare videtur, quibus adpetentia illa necessario ineft. Duplex hic vulgo sibi faciunt effugium. Dicunt primo, adpetentiam non otiosam sed efficacem & actu quodam se exerentem prohiberi ibi, nudam autem concupiscentiam, ut Pontificiorum verbis utar, non peccatum, sed naturæ quandam ægitudinem & infirmitatem esse. At vero Paulus Apostolus *ad Roman. VII, 7. 8.* legem istam adeo dilucide interpretatur, ut dubium nullum superesse possit, quin sola cupiditas animo comprehensa in ea improbetur & peccatis adnumeretur. Melius est alterum latibulum, in quod se recipiunt. Ajunt, Deum adpetentiam simplicem & absolutam, non conditionatam prohibere. Rem optime explicant *Stephan. Fagundes in Decal. tom. 2. præcept. 10. c. 2. n. 13.* & ex eo *Strykius de Exspectantiis c. 1. n. 30. sqq.* *Nec concupiscentia, iniquentes, fortunarum alterius iure divino moralis nos stringit; non enim simpliciter in exspectantiis fortuna vel bona aliæ ejus expetuntur, sed sub conditione, si nimirum fati alterum cessisse contigerit; concupiscentia autem effectui non proxima nihil quoque operabitur. Omnia quippe peccata, que committuntur in proximum, habent rationem mali ex duobus principiis; primo quidem ex deordinatione voluntatis illius, qui peccat: secundo ex nocumento, quod inferuntur ei, contra quem committitur peccatum. Neutrum est in exspectantia. Nec enim nocumentum proximo inferre desiderat, nec invito domino rem alterius concupiscit, quia in eum concessio facta est casum,*

ubi bona alterius esse desinunt, & ad illum revertuntur, qui expectantiam concedit; Certe non hic aliena, qua talia, appetuntur, sed qua in liberam promittentis potestatem devoluta. Quamvis vero Caspar Zieglerus in dicalice concl. 6. n. 7. objiciat, vitium, quod concupiscentiæ inhæret, ex conditione ista non corrigi, quum concupiscentia in rem alienam de præsentî feratur, atque hinc vitiosa & intempestiva semper sit, nondum tamen ille, quod probandum erat, probavit, Deum scilicet concupiscentiam omnem etiam innoxiam & quæ in rem alienam non tanquam alienam, sed tanquam vacuum & possessore destitutam fertur, damnare voluisse. Id quod mihi nemo persuadebit.

XIV.

Jus romanum expectativas sine dubio damnat. Damnata enim pacta omnia de futura successione. Expectativas vero pacta successoria esse nemo negabit. Ratio prohibitionis indubie est votum captandæ mortis, uti in *L. n. C. de Transact.* vocatur, non simplex quidem illud, quod intra fines cogitationis & nudi desiderii consistit, de quo nos huc usque egimus & quod tolerabile esse diximus, sed efficax & quod exterius se per actum quandam exferit. Summa nempe erat hac in parte Romanorum improbitas, ut non solum illi, cui se successuros sciebant, mortem optarent, sed & ferro, veneno, aliisque artibus spem suam promoverent. Non extranei tantum, sed fratres fratribus, liberi parentibus, & quod incredibile nostro seculo videbitur, parentes liberis ob hanc causam insidias struebant. De matribus id *Juvenalis* in *Satyra VI.* testatur:

*Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas, & nulli credite mensæ.
Lævida materno fervent adipata veneno.*

Mor-

*Mordeat ante aliquis, quidquid porrexerit illa,
 Qua peperit, iumidus prægustet pocula pappas.
 Nos utinam vani ! sed clamat Pontia: feci;
 Confiteor, puerisque meis aconita paravi,
 Qua deprensa patent, facinus tamen ipsa peregi.
 Tunc duos una, savissima vipera, cæna,
 Tunc duos ? septem, si septem forte fuissent.*

Atque hinc videmus, non vanum esse, quod Constantinus in *L. 22. C. de Admin. tutor.* matres secundo nubentes plerumque novis maritis non solum res filiorum, sed etiam vitam addicere adfirmat. Nec matres liberis jam natis saltem, verum in utero existentibus etiam lucri causa insidiabantur. Refert certe ex Cicerone Tryphoninus in *L. 30. de Pænis* mulierem gravidam a marito relictam partum sibi, accepta ab heredibus posthumo substitutis pecunia, abegisse. Quæ quum matres peregerint, nemo de extraneis dubitabit. Infinita de iis exempla adferri poterant. Seneca *lib. 6. controuv. 4.* in casu, quo uxor, quæ maritum heredem scripserat, veneno occisa deprehenditur: *Nolite, inquit, mirari, si tam efficax venenum est. Heres est, qui dedit.* Galba apud Suetonium in *vita eius c. 9.* tutorem, quod pupillum, cui substitutus heres erat, veneno necasset, in crucem sustulit. Neque moris tantum erat, veneno aut ferro occidere. Solebant securius alimenta aut medicamenta ægrotantibus denegare *l. 3. de his, quæ ut indignis.* Itaque periculum vitæ, quod subeundum erat his, de quorum successione pacta fiebant, unica fuit causa, quæ Romanos, ut pacta successoria prohiberent & in *L. 4. C. de Inutil. stipul.* contra bonos mores esse dicerent, impulit. Patet hoc clare ex *L. 30. C. de Pactis*, ubi pacta hæc plena tristissimi & periculosissimi eventus esse dicuntur.

XV.

Ne quid tamen dissimulem, nondum fatis perspicio, cur Romani sola pacta successoria ob inlitum captandæ mortis votum damnaverint, alia vero negotia plurima, quibus idem votum pariter & magis etiam inest, permisisse. Non improbant leges nostra successiones ab intestato, nec testamenta nuncupativa, nec donationes mortis causa, nec pacta successoria, in quæ consentit is, de cuius successione agetur. Respondent quidem communiter, illis negotiis certam succedendi spem non inesse, quippe quæ per contrariam dispositionem interverti possit. At non tollit hæc incertitudo votum captandæ mortis, sed auget etiam, & incitat magis sperantem, ut cæde ejus, cuius successione sperat, mutationem voluntatis præveniat. Fac tamen, istud effugium aliquid in recessu habere. Adprobant Romani multa alia negotia, quibus indubia succedendi spes inest. Fatentur imperatores ipsi in *L. 11. C. de Transact.* fideicommissio sub conditione, si heres vita excesserit, dato votum captandæ mortis inesse, atque tamen id stabiliunt. Arrogatio verum est & irrevocabile pactum successorium §. 3. *F. de adopt.* atque valet tamen. Valent etiam pacta successoria militum *L. 19. C. de pactis.* Valent donationes, retento ad dies vitæ usufructu *L. 28. C. de Donat.* Valent donationes mortis causa, in quibus sibi donator pœnitendi facultatem admittit, *L. 17. §. 1. L. 27. de Mortis causa donat. Nov. 87.* Taceo legitimam, substitutiones pupillares & alia. Igitur, si regula generalis est, omnia negotia, quæ votum captandæ mortis inducunt, improba & contra bonos mores esse, improbe & contra bonos mores fecere Romani, quod ista, quæ modo recensuimus, negotia permiserint. Ego votum captandæ mortis inter rationes, quæ contra expectantiarum concessionem pugnant, locum aliquem invenire posse largior facile. At is locus primus & præcipuus non erit, nec, nisi aliis rationibus sustineatur, ad excludendas expectantias sufficiet.

XVI.

XVI.

Interim, quemadmodum dixi, votum hoc captandæ mortis efficit, ut magis exspectantias damnem, illasque aboleri suadeam. Est quidem hoc votum seu studium accelerandi mortem ejus, cujus successione[m] aucupamur, non tam exspectantiæ ipsius, quam hominum vitium. Sunt tamen exspectantiæ ad excitandum & nutriendum hoc vitium maxime aptæ, atque de cetero nihil boni in se habent, nec quidquam reipublicæ profunt. Actus vero inutilis, alendisque vitis idoneus, etsi natura sua non vitiosus, rectius interdicitur, quam toleratur.

XVII.

Objicietur forsitan, votum captandæ mortis cum insidiis vitæ conjunctum apud Romanos veteres frequens, sed recentioribus sæculis incognitum iamdiu metui desuisse. Enim vero nimis seculo nostro blandimur nonnunquam, & sæpe facinora, quia occultius hodie & majore actu perpetrantur, ideoque oculos effugiunt, omnino sublata credimus. Ætas profecto nostra non melior & religiosior facta est, sed cautior & callidior. Peccat perinde, ut veteres, prospicit tamen magis, ne deprehendatur. Infinitus est illustrissimarum & illustrium familiarum numerus, quas mors & antiquissimis & patrum nostrorum & nostris temporibus exstinxit, & in quarum ditiones successerunt exspectativi. Vulgatus rumor mortem hanc successoribus imputat. Vanus is est forsitan rumor, sed & verus esse potest. In veritatem facti inquirere ausus est nemo absternitus potentia successorum, quæ hodie etiam in posteris eorum perdurat, nobisque ipsis suspiciones nostras aperire volentibus os claudit. Malumus itaque exempla, quæ nobis suggeruntur, silentio involvere, ac non nostris, sed *Julii Clari* verbis uti, qui *lib. 4. sententiarum §. Feudum, quest. 14. Debent, ait, imperatores & principes abstinere ab hujusmodi investitu-*

ris

ris concedendis, ne inducant votum captanda mortis, ut audivi con-
 zigisse nostris temporibus in quodam Marchione ex primatibus Italiae,
 cuius nomen tacetur. Non expedita satis est conjectura, quem
 Marchionem ex primatibus Italiae Clarus intelligat. Obiit Clari
 temporibus anno 1533. Joannes Georgius Montisferrati marchio,
 familiae suae ultimus, morte subita, successoremque beneficio Ca-
 roli V. imperatoris nactus est Fridericum Gonzagam Mantuae mar-
 chionem, quem idem Carolus V. paulo ante, anno scilicet 1530.
 ducem fecerat. Utrum hunc spes successionis a Carolo facta ad
 tollendum Joannem Georgium uxoris suae patruum impulerit, aliis
 disquirendum relinquo.

XVIII.

Sed inquires, Germanorum pietas voto isti captandae mor-
 tis locum non relinquit. Hoc ipse olim *Præses meus gravissimus*
 credit, atque in *Specimine XLIII. de Paët. success. medit. 3.* insidi-
 as successionis causa in Italia forsan strui hodie posse dixit, Ger-
 manos autem ab hoc crimine absolvit. Verum Germani ipsi tan-
 tum probitati suae non fidunt, sed & hac in parte se homines esse
 haud obscuro testimonio apud *Pufendorffium de Rebus gestis Friderici*
Wilhelmi Electoris Brandenburgici lib. 18. §. 8. fatentur. Nempe
 Friderico Wilhelmo, Cæsar & imperii ordines, ut Belgis succur-
 reret, bellumque Gallis indiceret, persuaserant, & indemnitatem
 polliciti erant. Composito bello, elector satisfieri sibi Ratisponae
 in comitis jure optimo postulabat, atque inter cetera expectati-
 vam in Frisiam orientalem flagitabat. Negare vix poterant ordi-
 nes, electori aliquid deberi, existimabant tamen, ea, quae posce-
 ret, salva æquitate concedi non posse. Imprimis obiciebant ex-
 spectativam in Frisiam orientalem continere votum captandae mor-
 tis, eoque merito odiosissimam habendam, juvenem principem
 ibi esse cum spe prolis ac insuper alios successores ex vetere comi-
 tum Riedbergenfium gente superstites agere. Itaque hanc exspe-
 ctativam non impetravit elector.

XIX.

XIX.

Sed occultiores etiam artes habent expectativarii, quibus ad promissam successionem obtinendam grassantur. Inter has est, quod nonnunquam eum, cui succedere cupiunt, ne prolem masculam suscipiat, quovis modo impediunt. Novi familiam nobilem interitui suo proximam, ex qua, qui superstes hodie est, heros unicus aperte, uxorem suam ab expectativatis medicamine sterilem redditam & abortum ei ab eisdem procuratum, queritur. At hoc improbum est nimis. Subtilius peccant, qui curant, ne possessor prædii, quod expectant, matrimonium plane ineat. Peccant hi vere, etsi peccare se non credant, sed bonum etiam opus facere sibi persuadeant, dum cœlibatum matrimonio ex Pauli apostoli sententia potiorum procurant. Exemplum memorabile seculum superius vidit. Rex Galliarum Ludovicus XIV. successionem in Lotharingiam expectabat, vanissimo quidem prætextu, ut *Ludovigius tom. 2. lib. 1. Opusc. 4. in Lotharingia vindicata adversus regem Galliarum* egregie ostendit, sed expectabat tamen. Obstare sibi maxime videbat Carolum IV. vel, ut alii computant, V. Nicolai Francisci filium, quem ipse rex heredem Lotharingiarum declararat. Ferro eum aut veneno tollere volebat, sed malebat matrimonio arcere. Ipse ei olim Mariam Joannam Baptistam Caroli Amadei Nemorosiarum ducis filiam desponderat, tabulasque dotales subscripserat, atque ipsas etiam nuptias absente Carolo a procuratore ejus celebrari passus erat. Deinde vero re altius cogitata, regem indulgentiarum hujus poenituerat. Igitur, ut matrimonium hoc rumperet, tentabat omnia. Carolum Parisios consummandi ejus causa venientem exire confestim jubebat, custodeque addito, ne destinata perficeret, impediēbat, postea sponsam per blanditias & minas, ut in dissolutionem matrimonii consentiret, adigebat, matrimonium ipsum per iudices datos ex fictis causis nullum declarabat, pontificis ad sensum variis artibus extorquebat,

quebat, ac tandem Carolo Emanueli Sabaudiaë principi, ut sponsam Caroli uxorem duceret, persuadebat. Narrant hæc late *Beauvau dans les memoires pour servir à l'histoire de Charles 4. Duc de Lorraine pag. 244. sqq.* & ex eo auctor anonymus *de la vie de Charles 5. Duc de Lorraine liv. 2. pag. 128. sqq.*

XX.

Sed istæ tamen, quas modo memoravimus, rationes solæ, ut exspectantias injustas diceremus, nos non perpulissent. Longe graviores suppetunt. Ipsum nempe bonum publicum, cui manifeste contrariantur exspectantiæ, nos imprimis, ut par est, movet. Ostendemus hoc jam, & mala, quæ ex expectantiis in rem publicam redundant, exponemus.

XXI.

Primum malum est, quod exspectantiæ patrimonium reipublicæ deminuunt, nec eam vires aut incrementa sumere sinunt. Verum hoc esse, nullo luculentiore exemplo, quam imperii nostri germanici, ostendi potest. Quam accisæ sint illius opes & quam nihil fere cæsari relictum, quo dignitatem suam sustentet, norunt omnes. Jam diu remedium huic malo quæsiere majores, nec melius invenerunt, quam ut a Cæsare stipularentur, ne feudum, si quod in posterum imperio aperiarur, alii concedat, sed usibus publicis seponat. In hanc formulam jurare adacti sunt Cæsares omnes a Carolo V. ad Matthiam usque. Vide *Capitul. Caroli V. art. 24. Ferdinandi I. art. 23. Maximiliani II. art. 12. Rudolphi II. art. 25. Matthia art. 29.* Sed animadverterunt electores, cautionem inutilem esse, nec quidquam per illam imperii patrimonio adcrefcere. Aperiebantur quotannis feuda. At simulac aperiebantur, aderant etiam, qui expectativam sibi in ea concessam proferrent, & successionem sibi vindicarent. Movit hæc res electores, ut Ferdinando II. *in articulo 28. Capitulationis eius etiam* pote-

potestatem exspectantias dandi adimerent, eosdemque limites Ferdinando III. *in art. 32.* Leopoldo *in art. 30.* & Iosepho *in art. 29.* ponerent. Repetitum idem fuit *in Capitulatione Caroli VI. art. 11.* addita nova limitatione hac: Denen von unsern Verfahren am Reich denen Ständen propter bene merita ertheilten und denen Reichs Constitutionibus gemässen Anwartungen auf künftige sich erledigende Reichs Lehn an ihrer Krafft und Bündlichkeit unschädlich; quæ tamen in prisicis capitulationibus tacite jam continebatur. Agnovere igitur electores, per exspectantias bonum publicum & incrementum impediri. Nec dubium est, quin idem aliis regnis & rebus publicis sit metuendum.

XXII.

Deinde exspectantiis & illud malum inest, quod per illas rerum publicarum rectoribus facultas præmiis benemeritos adficiendi adimatur. Errant, qui putant, rempublicam sine præmiis florere posse. Egregie Solon apud Ciceronem *in epistola 15. ad Brutum* rempublicam duabus rebus contineri dixit, præmio & pœna. Certe

*Ipse decor recti, facti si premia desint,
Non movet, & gratis pœnitet esse probum;
Seu, ut Iuvenalis satyra X. ait:
- - - - - quis virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas?*

Obiicient sine dubio dissentientes, exspectativas ipsas præmia esse. Et inesse illis aliquam præmii speciem fateor. Sed si rem curatius perpendis, invenies, spem istam incertam & fallacem sæpe, quam exspectantiæ ostentant, vix præmium dici posse, nec satis hominibus, ut vitam & bona sua reipublicæ impendant, persuadere. Præsens bonum sit, oportet, quod illos

ad beneficiendum incitet & inflammet. Quæ longe absunt, & vix post aliquot secula posteris nostris aut saltem nobis senio confectis obvventura sunt, animos segnius irritant. Et quid magis est justitiæ regulis adversum, quam actu bene merentes esurire in præsens, ac, ut cum *Virgilio* loquar, spes inanes pascere interim, dum liberi eorum, qui olim bene meruerunt inertes sæpe & degeneres præmia ipsa consequuntur, magis in desidiæ suæ pabulum, quam rerum bene gestarum mercedem. Præstaret sublatis expectantiis rem, non umbram, largiri bene merentibus. Et si nullum in præsens beneficium vacat, vacabit forsan propediem. Equiore certe animo hoc expectabit vir cordatus, quam si expectantias in multa secula concessas novit, sibi que inter has ultimum locum pro præmio offerri videt.

XXIII.

Illud porro incommodum ex expectantiis oritur, quod pro vili & levissimo sæpe officio immanis merces rependitur. Princeps enim, dum hujusmodi expectantiam dat, rem ipsam, quæ expectatur, non considerat, sed spem illam rei futuræ incertam aut tamen longe remotam ob oculos habet, & in ea concedenda facillimus est, & tunc demum, quum conditio impletur, sed fero animadvertit, quantum sibi detraxerit. Nolo recentia exempla adferre, sed memorabo vetus Leopoldi illustris, de quo Conradus de Wizenberg, abbas Mellicensis, in brevi chronico de primis Austriæ marchionibus ad Leopoldum II. scripto hæc memoriæ prodidit. *Dum adhuc adolescens die quadam in venatione per avia secutus fuisset imperatorem, solum scilicet solus, & ille feram percussurus arcum fortius attrahens comminisset: juvenis arcum suum ut erat contentus, manui cunctantis promptissime inseruit: sicque princeps, percussa fera, super alacritate adolescentis delectatus sub auctoritate regia promissi ei terram, quam sibi proxime vacare contingeret, ipsique*

ipsique competeret, atque pro memoria & confirmatione promissi, quia nullus interfuit, dedit ei arcum contritum. Non multo post tempore mortuo marchione Austria, quum multi procerum quisque pro se instarent imperatori, prorumpere in medium iuvenis cum attestatione fracti arcus regalis promissionis petiit executionem. Cui princeps nihil moratus industriam suam commemorans auctoritate regia Marchiam traditam confirmavit. Haec hæc ex Hieronymi Pezii dissertatione V. quam ille tomo I. scriptorum rerum Austriacarum præfixit §. 18. Colate sunt nonnunquam amplissimorum beneficiorum exspectantiæ in eos, qui principis sui gratiam non virtute, sed lenocinando aliisve malis artibus meruerunt.

XXIV.

Sed interdum indigni plane & immeriti per exspectantias præmia consequuntur, & contra dignis idoneisque viris aditus ad honores, possessionem feudorum aut aliorum bonorum intercluditur. Hospes plane sit in mundo oportet, si quis id negaverit. Consideret is modo, ut ab exspectativis feudibus ordiatur, feuda, quæ intra seculum proximum facta vacua novos possessores acceperunt. Pauca militibus, qui sanguinem pro republica profuderunt, aut ministris, qui in servitio principis consenserunt, concessa sunt. Pleraque præripuerunt exspectativati, homines sæpe improbi, otiosi, indocti, imbelles, qui precando, adfentando, mentiendo exspectationes huiusmodi obtinere sciverunt, vel qui in exspectantias a parentibus bene meritis impetratas ipsi indignissimi successerunt. De exspectativis ecclesiasticis nolo ipse quidquam dicere, sed verbis utar Nicolai de Clemangis, pii cordatique theologi, qui in libro de ruina ecclesie apud Hermannum von der Hardt in Constantiensi concilio, doctissimo & pretiosissimis pietatis antiquæ monumentis referto libro, tom. I. P. 3. cap. 7. Summi, inquit, Pontifices, ut regifico luxu suum, quemadmodum in votis habebant, supra omnes mortalium magnificentias statum exaltarent, non
 C 3 solum

solum ea egerunt, qua de electionibus audistis, verum, ut aevi rivali omni ex parte derivati suam uberius curiam irrigarent, omnibus dioecesanis & patronis presentandi facultatem, conferendique libertatem, quoquoque alio modo de suis beneficiis disponendi ademerunt, interdicens illis sub poena anathematis, ne ausu temerario, sic enim illorum loquitur tritum iam frequentiori usu rescriptum, in quovis beneficio sibi subiecto aliquem instituire presumerent, quamdiu quis occurreret ex illis, quos sua auctoritate beneficia illa expectare concesserant, qui illud adipisci vellet. Quantus vero, Deus optime, expectantium numerus ex illo tempore, & qualium undique affluxit, atque ubi prae suis! Non tantum a studiis aut schola, sed ab aratro etiam & servilibus artibus ad parochias regendas ceteraque beneficia passim proficiscebantur. Qui paulo plus latinae linguae quam arabicae intelligerent. Imo qui & nihil legere, & quod referre pudor, alpha vix nosset a beta discernere. Ac morum in illis compositio hanc forte ignorantiam excusabat. Imo si parum docti, negligentius aut intelligentius morati: utpote qui absque litteris in otio educati, nihil nisi impudicitias, ludos, commessationes, iurgia, vaniloquia consecrarent. Inde omnibus in locis tot sacerdotes improbi & miseri atque ignari, qui ruina & scandalo sua turpi conversatione subditis sunt. Inde in ore vulgi tantus sacerdotum contemptus, tanta vilipensio. Inde totius ordinis ecclesiastici dedecus, ignominia, opprobrium & nimis erubescenda, si erubescere scirent, confusio. Sed frons multorum attrita erubescere non novit. Quia, sicut est apud Prophetam, sua confusione non sunt confusi & erubescere nescierunt. Olim in honore apud seculares sacerdotum eras, & nihil venerabilius presbyterali ordine: Nunc vero nihil abiectius aut despicabilius. Expectantiis munerum & officiorum civilium nihil ab aliquot retro seculis frequentius est in Gallia. Pauca ibi sunt officia publica, quorum expectationem, quam *survivance* vocant, non impetrarint liberis suis parentes. Eam expectationem mercantur pretio auctoritate publica constituto, quod *Pauletiam*, *la Paulette*, adpellant a Carolo Pauleto, camerae regiae secretario, &c

& primo ejus reditus conductore. Damnant cordatiores Galli hoc institutum, & varia, quæ ex illis oriuntur, mala graviter describunt. In præfens duos saltem producam *Thuanum* & *Mezerium*. Ille lib. 132. *histor. ad annum MDCIV.* extremo ait, anno *Ronii* marchione auctore perniciosissimi instituti res invaluit, qua officia, qua fere apud nos innumera sunt, tam iudicialia, quam questoria per omnia exaquata sunt, & turpissima nundinatione æque propudiose prostare iussa, annua pensatione, quæ a *Paulero* nomen sumpsit, iuxta taxationem de singulis factam imposita, qua exsoluta, quadraginta dies constitutionibus regis præfixitos expectare minime opus est, ut illa ad successorem per eiterationem transeant, sed heredibus servantur, ut de iis tanquam de re patrimoniali atque adeo hereditaria arbitrio suo statuunt. Quod non solum dictu fædum, sed eventum summe detrimentosum regi & regno fuit, quod aperta semel ad pecuniam via nullus virtuti locus relinquitur. Sublatis autem virtutibus & virtutum præmiis, quem statum reipublice futurum. Sed auctoritatis regia precipuum in eo discrimen versabatur, qua beneficentia sua per has nundinationes omnino exiit, hoc est, primario maiestatis sua nervo privatur. Nam inde honores dignitates & beneficia peti & a meritis sperari oportet. Nunc quum homines ea pecunia parari vident, non solum regem ignorant, sed opibus suis non meritis decus arrogant & neglecto virtutis studio, quod suum non est, in patrimonio numerant. Inde impotens opum desiderium & honestarum rerum contumax despectus. *Mezerius* in historia *Henrici IV.* *Pauletta*, inquit, venalitatem munerum publicorum necessario perpetuas, liberosque ministrorum indoctos, iniquos & superbos reddit, securos quippe de consequendis aliquando parentum honoribus, viamque ad dignitates viris bene meritis & honesto loco natis præcludit. Adde, quæ de hoc argumento concessit *le Vassor* dans l'histoire de *Louis XIII.* tom. 2. liv. 6. pag. 30. *suiv.* Sed & extra Galliam expectantiæ munerum publicorum, tametsi gratis tribuantur, eundem effectum habent, regulasque iustitiæ distributiæ, ut cum vulgo loquar, magnopere lædunt. Recte apud *Mylernum*

Mylerum in Hyparchologia cap. 30. §. 20. n. 5. Crespi de Valdaura: in hisce, inquit, futuris successioneibus non tam agitur de causa publica ecclesia aut reipublica, neque de concursu magis digni, quam de privata utilitate illius, cui conceditur. Et difficile regulis iustitia distributive satisfieri potest, iuxta quas debent merita persona tempore electionis & vacantis officii accurate inspici & examinari.

XXV.

Id etiam inter expectantiarum mala non minimum est, quod per illas sub- & obreptionibus via aperiatur. Scilicet hi, qui circa principem sunt, quique molles eius aditus mollissima tempora fandi norunt, sæpe, dum ludunt, dum rident, dum jocantur, sibi expectationem rerum gravissimarum expetunt, & a principe plerumque, quid quantumve det, ignaro aut de futuris non admodum sollicito, sed tunc in voluptates saltem suas intento, facili negotio obtinent. Qui ipsi principem adire nequeunt, cum levissimis sæpe principis mancipiis aut aliis, quibus aditus patet, paciscuntur, atque per hos expectantias consequuntur. Refereunt, Ludovicum XIV. Gallæ regem his fraudibus obnoxium sæpe, dum lavaretur, vestiretur, tonderetur, expectantias optimorum sacerdotiorum, gravissimorum munerum, quatuorissimorum feudorum nec cogitantem ad importunas preces largitum esse. Ipsi imperatores in *L. 1. C. de Petitionibus bonorum sublati* conqueruntur, se plerumque ita inverecunda petentium inhiatione constringi, ut etiam non concedenda tribuant. Quod quam verum sit & quotidianum, ii, qui in aulis principum versantur, sciunt.

XXVI.

Nonnunquam expectantiæ tunc, quum conceduntur, reipublicæ officere non videntur. At mutatur sæpe medio tempore rerum facies, incipitque periculosum esse, expectantiam impleri.

Fac

Fac, regem quendam alicui ex regni proceribus, cuius modicæ tunc res erant, exspectantiam in munus aut prædium amplissimum largiri. Fac, deinde potentiam exspectativi vel liberorum eius in immensum augeri, ipsique reipublicæ suspectam reddi. Fac porro, in isto rerum statu munus promissum vel prædium vacuum fieri. An servanda erit exspectativo fides & novis accessio- nibus eius potentia amplificanda? Perinde hoc est, ac si quæ- ras, num gladium iugulo principis intentatum acui & hostem nunc occultum sed mox erupturum in perniciem publicam armari iuvarique conveniat. Negabunt hoc cordati omnes; celebrem- que illum Ciceronis in lib. 1. *Officiorum* locum huc trahent: *In- cidunt sæpe tempora, ut promissum servare non sit iustum. Refert enim decet ad fundamenta iustitiæ, primum, ut ne cui noceatur, deinde ut communi utilitati serviatur. Ea quum tempora permutant, commu- ratur officium, & non semper est idem. Nec promissa igitur servanda sunt ea, quæ sint iis, quibus promiseris, inutilia, nec, si plus tibi noce- aut, quam illi prosint, cui promiseris.* Omne certe pactum obliga- torium esse desinit, si facies rerum profus immutatur, quemad- modum recte contra Grotium, Pufendorffium & Zieglerum dis- putat celeberrimus *Præses in Specim. XL. de Pactis invalidis medis. 4.*

XXVII.

Facilius tolerari potest, quod princeps per exspectantia- rum concessionem sibi ipsi manus ligat. Quamvis enim nec hoc reipublicæ salutare sit, ipsi tamen concedenti nulla fit iniuria. At hæc fieret sine dubio successoribus eius, si illi ad servandas an- tecessorum suorum exspectativas obligarentur. Nam princeps, qui exspectantias ab antecessore tributas necessum habet servare, ex dimidia saltem parte princeps est, præsertim si exspectantiarum istarum magnus est numerus. Neque enim integram & illibatam potestatem habet, qui ministros militesque non ex animi senten-
D tia

tia deligere potest sibi, sed cui illi ex alterius iudicio obtruduntur, & qui præmiis bene de se meritos adficere nequit. Id quod indignum profecto & reipublicæ perniciosissimum est.

XXVIII.

Interest magnopere reipublicæ, ne forum litibus perfrapat, nec cives disceptationum iudicialium frequentia & vexentur & opibus emungantur. Etsi ergo illis non adsentiam, qui forum plane, tribulis conferendum & litigatoribus claudendum dicunt, ea tamen negotia, quæ infinitas lites gignunt, & quibus sine incommodo carere possunt homines, boni publici causa interdici debere puto. Et huc refero expectantias. Quam parum utilitatis illæ adferant, ex his, quæ ante dixi, iam satis constabit. Lites tamen frequentissimas & sumptuosissimas excitant. Inter centum expectativatos vix ac ne vix quidem duo spem suam consequuntur, quos non ante diuturno iudicio contendere oportet. Et hi felices adhuc sunt, si litigando sumptusque faciendo aliquid adipiscuntur. Plerique post magnam impensam tædiosumque multorum annorum iurgium nihil accipiunt. In expectantiis secularibus verum hoc esse, experientia quotidiana docet. De expectantiis vero ecclesiasticis *Nicolaus Cusanus* Cardinalis de *Concord. cath.* l. 2. c. 40. propter gratias, inquit, expectativas & propter lites omnis sudor etiam parentum per filios ad curiam Romanam defertur, & nihil reportatur, nisi quod prius in provincia habebatur, puta beneficiolum forte a propriis parentibus dotatum. Omnium vero festivissime natio Germanica apud *Freherum tom. 2. Scriptorum rerum Germanicarum pag. 373.* in gravamine V. ad Cæsarem Maximilianum conqueritur. Quod expectativa gratia absque numero conceduntur, & multi interdum ad unum collatorem. Unde surgunt quotidiana lites, & pecunia dilapidantur; tum illa, quæ pro bullis gratiarum, quæ nunquam effectum sortiuntur, exposte sunt; tum illa, quæ pro litibus deducendis consumuntur. Inde apud quosdam ortum est proverbium; *Quisquis grati-*

am expectativam ab urbe extraxerit ; centum aut ducentos aureos nummos in cistam simul ad ipsam gratiam reponat , quibus ad proseguendam vitam opus habeat.

XXIX.

Si nulla alia causa expectantias dissuaderet , hæc unica certe sufficeret , quod per eas homines ignavi efficiuntur & a virtutis bonarumque artium studio avertuntur. Nam , qui certo scit , sibi munus aliquod publicum obventurum esse , parum de eo promerendo est sollicitus , sed felicitatem suam securus expectat. Vide *supra in §. 24.* querelam Mezeraci. Ceteri vero , qui per istiusmodi expectationes aliis datas aditum sibi ad honores interclusum vident , torpere incipiunt , atque ipsi quoque expectantium socordiam meliore ratione imitantur. Idem in expectantiis feudalibus contingit. Feuda bellicæ maxime virtutis præmia esse oportebat. At qui in expectantiam patri suo olim datam succedit , vitam suam telis hostium exponere opus non habet , sed imbellis licet voti sui compos tandem fit , cavetque potius , ne spem suam immatura & cruenta mors prævertat. Contra , qui sibi præmia omnia ab expectativis prærepta , nihilque præter vile stipendium & atrum panem relictum , ac vitam perpetuo in ultimis ordinibus parce ac duriter transigendam vident , nec ipsi bene mereri volunt , dum , quid promereri possint , non vident.

XXX.

Non vanum est , quod Iustinianus in *L. 30. C. de Pactis* prædictiones de futura successione plenas tristissimi eventus adpellat. Triste enim est & luctuosum quin & iniuriosum illi , de cuius successione agitur , de rebus suis se vivente alios pacisci , mortemque suam spectari.

Qui vitam , inquit *Marius Cuiellus ad L. Sicul. Martini* not. 30. fol. 525 agit , *successoris nominatione iniuria adicitur & per id temporis , quod ei superest , malo animo domi-*

nica ministeria prosequitur, cum ferre non possit, mortem sibi quodammodo praesumiri. Idem est iudicium Crespi de Valdaura observ. decis. 65. n. 11. Expectantiae ergo, quae istiusmodi pactorum genus sunt, non possunt non summo moerore adficere illum, qui exluvias suas, se vivo & incolume, distribui videt. Fuerunt, quos moeror hic conficeret, & quibus mortem praematuram acceleraret. Accidit illis, quod Carolo II. Hispaniarum regi, qui, quod de successione in regna sua se ignaro & invito conventiones ab aliis initas audiret, dolore luctuque contabuit, forte per aliquot adhuc annos superstes futurus, ni iniuria haec animum eius excruciasset. Scribit hoc aperte de la Torre dans les Memoires & negotiations secretes de diverses cours de l'Europe tom. i. p. 348. Le Roi etoit tombé dans une profonde melancolie, & sa santé s'alteroit tous les iours, depuis la nouvelle, qu'il avoit recue de la conclusion d'un second Traité de Partage. Il envoya un ordre exprés au Duc de Vzeda son Ambassadeur a Rome, d'exposer à S. S. l'embarras & le chagrin, où il etoit de voir, que des Etrangers, qui n'avoient aucun droit sur ses Royaumes, voulussent les partager, par un Traité aussi injuste, qu'iniurieux, & l'obliger à disposer de sa succession, non pas selon les regles de la justice, mais selon leur intérêt, & clarius in tom. 2. p. 95. Le memoire, que Monsieur de Elecourt presenta à sa Maesté, & ceux des deux Puissances Maritimes, le plongerent dans une si profonde Melancolie, qu'il n'en revint jamais.

XXXI.

Evicimus, ut puto, satis, expectantias reipublicae perniciosas esse, malaque plurima secum trahere. Quibus praefructis, conclusiones nunc formabimus, ex quibus controversiae circa expectantias obvientes sunt decidendae.

XXXII.

XXXII.

Prima ex his conclusionibus erit : illis, qui maiestatem aut superioritatem territorialem non habent, exspectantias cum qualicunque reipublicae dispendio dare plane non est permittum. Itaque si quis privatus ius conferendi munera & officia publica tam sacra quam civilia habet, is exspectationem eorum concedere nemini potest, quum hoc leges ipsae vetent, quemadmodum infra copiosius ostendam. Exspectantiae vero feudales, quae in 2. f. 26. §. 2. permittuntur, siquidem reipublicam non tangunt, sed privatorum saltem bonorum spem in alterum transferunt, prohibita non censentur, valentque adeo tanquam alia privatorum pacta. At si bonum publicum in his quocunque modo intervenit, aliud dicendum est. Fac ergo, civitati dominium directum in feudum aliquod competere. Poteritne vel ipsa vel senatus eius exspectationem illius largiri? Non puto. Decreta enim eiusmodi exspectativa ad ambitiola referri debent, quae in *L. 4. de Decretis, ab ord. fac.* damnantur.

XXXIII.

Quae in praecedente §. dixi, mirifice illustrabit responsum a Jctis Helmstadiensibus mense Maio anni MDCCXXII. exaratum, quod mihi ab excellentissimo Praeside meo benignissime suppeditatum hic inferam. Hat Isaac Meyer der Jüngere von den deputirten der Land- Stände des Hoch- Stiffts zu Osnabrück im Jahr 1700. die exspectanz auf die damahlen von seinem Vater besessene Consistorial-Rath und Hoff- Gerichts- Adressor Stelle auch folgendes im Jahr 1701. von des Herrn Bischoffs Hochfürstl. Durchl. die wirkliche Einführung in beyde Collegia noch bey Lebzeiten des Vaters / jedoch unter dem Beding / daß er bey Anwesenheit des Vaters sich nicht einfinden solle / erhalten / aber nachgehends im Jahr 1713. bey Annehmung der Bürgermeister Stelle zu Osnabrück obgedachte beyde mit dem Bürgermeister- Amt incompatible Verdienungen niedergesetzt / da denn der Vater mit Bewilligung der

Land & Stände wieder an des Sohns Stelle getreten / und die beyde Dienste behalten. Als nun dieser vor einigen Wochen Todes verbliehen / so will der Sohn das Bürgermeister & Ambt niederlegen / und Krafft der ihm ehemahls ertheilten expectanz dem Vater im Consistorio und Hoff & Gerichte succediren. Entsethet demnach die Frage / ob dieser des laac Meyers prätenzion ungeachtet die deputirten der Rittertschaft und Städte zu einer anderweiten präsentation schreiten können. Diese Frage nun müssen wir billig mit Ja beantworten und zwar aus doppelten Ursachen. Erstlich halten wir dafür / die jezige deputati der Land & Stände seyn an dieselige expectanz, welche ihre Vorfahren im Jahr 1700. ertheilet / gar nicht gebunden. Wenn man die Sache genau ansiehet / so seynd dergleichen expectanzen ganz verbotthen. Das Ius Canonicum verordnet solches klar in c. 2. & 13. X. de concessione prebende und in cap. 2. de concess. prebende in 6. Und das Concilium Tridentinum sessione 24. de Reformat. cap. 19. erstrecket dieses Verboth auch auf ganze Collegia. universitates & senatus. Nun möchte zwar dagegen eingewendet werden / diese iura handelten nur von geistlichen beneficiis und dignitatibus. Allein es hat Zieglerus in *Dicaſtice conclus. 6. §. 3. & 4.* schon längstens gezeigt / daß dieselbe ob identitatem rationis auch auf civil Bedienungen gehen / und das gleichfals darin expectativas zu ertheilen demjenigen / der die iura maiestatica nicht hat / sondern an die Befehle gebunden ist / nicht vergönnet seyn / zu geschweigen / daß die Consistorial-Rath & Stelle nicht einmahl eigentlich ein weltliches officium, sondern vielmehr eine dignitas ecclesiastica ist. Doch gesetzt allensfalls / es wären dergleichen expectanzen in genere nicht verbotthen / so seynd gleichwol die deputirte vom Jahr 1700. nicht berechtiget gewesen / mit Abweichung von der ihnen im Consistorial-Recess und dem Land & Tages Abschied vorgeschriebenen Form durch irreguläre Ertheilung einer expectanz ihren Nachfolgern zu präiudiciren und gleichsam die Hände zu binden. Es gibt ja die natürliche Vernunft / daß niemand eine expectanz erthei-

ertheilen könne / welchem nicht die freye disposition über die Sache selbst zustehet, *Strykius in. dissert. de Exspectantiis c. 2. n. 22.* Nun wird wohl niemand sagen / daß die Deputirte des Jahrs 1700. die Disposition über ein erst 22. Jahr hernach bey ihrer Nachfolger Zeit zu erledigendes Amt zugestanden / weil sonst / wenn man einem Collegio diese Macht einräumete / den Nachfolgern alle Gelegenheit tüchtige Beambte auszusuchen / zu setzen / oder zu præsentiren abgeschnitten würde.

XXXIV.

Principi, qui supra leges est, potestas exspectantias tribuendi adimi non potest. Quin etiam haec illi iure meritoque relinquitur. Nec obstat, quod illas saluti publicae adversas esse supra dixi. Eadem enim exspectantiarum, quae venenorum, est ratio. Venenorum nempe, quibus vitae hominum in discrimen vocantur, commercium privatis aliis interdicitur, medicis vero, quae prudenter miscere, temperare & in salutare usum convertere norunt, relinquitur. Sic & princeps exspectantias reipublicae noxias, si iusto ac necessitati utilitatique publicae conveniente tempore moderate adhibeat, bonas ac utiles efficere potest.

XXXV.

Invitus tamen princeps ad expectativas concedendas nunquam obligatur, tametsi eam non is solum, qui succedere cupit, sed & alter, de cuius spoliis agitur, flagitet. Neque enim hi consensu suo beneficium, quod ex arbitrio concedeat pendere debet, possunt extorquere. Memorat *Pufendorfius Rerum Brandenburg. l. 9. §. 30, 31,* legatum Suecicum in aula caesaris anno 1661. enixe petiisse, ut caesar pacta Stetini inter Suecos & Brandenburgicos inita, quibus successio in novam Marchiam, districtum Sternbergensem ac Vierradam & Loeckenizam Sueciae regno deferebatur,

batur, confirmaret, atque adeo expectantiam in istas terras concederet, sed renuisse constanter caesarem, nec pacto illo se moveri passum esse.

XXXVI.

Principis successor ad servandas, quas decessor dedit, expectantias non obstringitur, quocumque demum, sive electionis, sive agnationis, sive hereditatis, sive cessionis titulo succedat. Faciunt quidem plerique discrimen inter principatus & regna patrimonialia & non patrimonialia, nec non inter successorem universalem & singularem, dicuntque, in regnis patrimonialibus successorem universalem ex omnibus decessoris sui promissionibus atque adeo ex expectantiis quoque obligari. Verum tota ista de regnis patrimonialibus doctrina fuit ex impio *Hobbesii* dogmate, qui in libris de *Cive* & *Leviathane* absolutam principi in cives suos potestatem non aliter, ac si servorum Romanorum instar in patrimonio eius existentem, tribuit, & regem, nisi iure in subiectos pro lubitu statuendi fruatur plenissimo, non regem, sed primum reipublicæ administrum esse dicit. Impium, inquam, hoc principium &, quæ exinde deducitur, de regnis patrimonialibus doctrinam olim ubivis fere receptam non diu est, quod explodere ceperunt Jcti cordatiores, *Cocceius*, *Thomasius*, *Beyerus*, &, qui illustre hoc argumentum eruditissimo suo scripto de *Obligatione successoris in principatus & clientelas S. R. J. ex facto decessoris*, quod inter eius opuscula miscella anno 1720. Halæ Magd. in lucem emissa tom. 1. p. 539. reperies, exhaustit incomparabilis *Ludwigius* cap. 1. §. 3. & 7. Non dubito igitur, principi successoris facultatem expectantias a decessore datas revocandi simpliciter indulgere. Vnicum huius sententiæ meæ fundamentum est publica salus, cui expectantias contrariari sat ostendi. Nam in aliis negotiis probo æquissimum *Pufendorffii* iudicium, qui l. 8. c. 10. §. 8. de *Jure natura & gentium* principem, ait, ex facto & promisso decessoris omnino obligari, uti

uti etiam rempublicam, si forte extincta regali stirpe summam rerum illa recipiat, nisi facta manifeste fuerint absurda aut iniqua. Dissentit quidem a Pufendorffio illustris *Ludwigius l. c. §. 4.* & rem pessimi dicit esse exempli, si civitati principum facta sub censuram mittendi, consulta sint reipublicæ nec ne, daretur facultas. Verum ego nihil absurdi hic animadverto, quando vel ipsa civitas recuperato, quo se olim abdicavit, imperio, vel novum caput, quod sibi præficit, decessoris facta atque promissa, proficiant reipublicæ annon, examinat. Regimen enim ideo successoris dertur, ut omnia dirigat ad communem utilitatem, ut tueatur populum, non perdat. Potest ergo decessoris sui promissiones publicæ utilitati nocituras, quales sunt exspectantiæ, revocare. Nec obstat, quod Vir illustris ibidem dicit, non omnibus regnis eandem dari posse mensuram. Certe hac in parte utique posse, non abs re dixerim. Nulla enim gens est, quæ non velit, ut sibi sit bene, ut res sua publica floreat. Ergo si imperium in personam aliquam transfert, nullam aliam ob causam hoc fit, quam, ut imperans hoc ipsum exsequatur. Mandata itaque principis est, quicquid commodo publico contrariatur, abolendi potestas, ergo & exspectantias. Neque Romanorum de obligatione principis ex facto decessoris leges, e. g. *L. 2. C. de quadrienni præscript.* *L. 4. C. de LL. & const.* *L. ult. C. de locat. prædior. civil.* *L. 1. C. de fund. rei priv. & div. domus* *L. 6. C. de fundis patrim. sententiæ meæ nocent. Nam & istæ, facta decessoris cum salute publica non pugnare, præsupponunt. At exspectantiæ cum ea pugnant. Et de exspectantiis quidem officiorum publicorum, quod has successor revocare possit, res fere indubia est, quum idem arbitrium officia pro lubitu conferendi habeat successor, quod habuit defunctus, ut bene ait *Böhmerus in Jure publ. univ. P. Spec. lib. 2. cap. 6. §. 20.* Sed & idem de exspectantiis feudalibus dicendum. Successorem ex iis obligari iam maiores nostri Germani*

E

veteres

veteres noluerunt, regulamque, am Geding ist keine Folge/ stabiliverunt in dem Sächsischen Lehn : Recht c. s. 11. 26. 57. 59. Quam regulam Colerus decis. 88. hodie passim a principibus observari ait. Addit quidem Colerus n. 30. tunc, quum decessor pro se & suis heredibus expectativam dedit, successorem obligari. At ego nec hoc casu illum obstrictum puto. Inest illa formula omni pacto & promissioni tacite. Sed eius vis tanta non est, ut successori omne ius suum adimere & aliquid salutis publicæ contrarium adversus leges obtrudere queat. Nec exempla externa desunt. Nullus certe princeps magis ad decessoris sui facta rata habenda obstrictus fuit, quam Carolus Gustavus Sueciæ rex Christianæ reginæ. Debebat huic sponte cedenti regnum, nec dissimulabat, sed publice fatebatur, dum in numis suis coronam atque hæc verba: **A DEO ET CHRISTINA**; inculpi iubebat. Expectationes tamen omnes a Christina datas abolevit, teste Pufendorffio de Rebus a Carolo Gustavo gestis lib. 2. §. 8. Optime Beyerus de Obligatione successoris illustris §. 42: Quod ad expectantiam, ait, sive in munus & officium publicum, sive in feuda aliave bona a principe concessam attinet, eam in dubio vim suam ad successores non extendere arbitror. Non ignorat imperans, morte imperium desinere, & successoris libertatem ministris, quibus libuerit, utendi, item beneficia, in quos placuerit, conferendi, sive in munus & officium publicum, sive in feuda aliave bona a principe concessam attinet, eam in dubio vim suam ad successores non extendere arbitror. Non ignorat imperans, morte imperium desinere, & successoris libertatem ministris, quibus libuerit, utendi, item beneficia, in quos placuerit, conferendi, sive in munus & officium publicum, sive in feuda aliave bona a principe concessam attinet, eam in dubio vim suam ad successores non extendere arbitror. Non ignorat imperans, morte imperium desinere, & successoris libertatem ministris, quibus libuerit, utendi, item beneficia, in quos placuerit, conferendi, sive in munus & officium publicum, sive in feuda aliave bona a principe concessam attinet, eam in dubio vim suam ad successores non extendere arbitror. Non ignorat imperans, morte imperium desinere, & successoris libertatem ministris, quibus libuerit, utendi, item beneficia, in quos placuerit, conferendi, sive in munus & officium publicum, sive in feuda aliave bona a principe concessam attinet, eam in dubio vim suam ad successores non extendere arbitror. Non ignorat imperans, morte imperium desinere, & successoris libertatem ministris, quibus libuerit, utendi, item beneficia, in quos placuerit, conferendi, sive in munus & officium publicum, sive in feuda aliave bona a principe concessam attinet, eam in dubio vim suam ad successores non extendere arbitror.

XXXVII.

Sed longius etiam progrediendum, atque ipsi principi, qui expectativas concessit, facultas eas revocandi tribuenda est. Quae de re quum dubitarint plurimi magni nominis Jcti, eorum fundamenta paucis recensere & refellere liceat.

XXXVIII.

XXXVIII.

Provocant ergo 1) ad dignitatem principis & ad *cap. decet* 16. de R. J. in 6. ibi : *decet concessum a principe beneficium esse mansuetum*, cum quo *cap. Romanorum LL. ex assie* convenire videntur. Memorant hunc in finem *L. post mortem 25. de Adopt. L. sicut 5. de Adopt. L. sicut 5. C. de Ad. & obl. &c.* quibus saluberrima hæc prohibitio, ne quis factum proprium tanquam nullum audeat impugnare, si non expresse, implicite contineatur. Quam eo maiori attentione observandam esse aiunt a principe, quo fortiori principum facta producere obligationem illis dicuntur. Multa enim esse contendunt, quæ privatum minime obligent, stringant tamen principem. Huc referunt cum *Wisenbecio conf. 2. n. 60. & Mylero in Nomol. c. 2. n. 2.* pacta principum nuda, quæ, etsi contra privatum actionem minime pariant, pariant eam tamen contra principem. Nituntur porro 2) adversarii in natura & obligatione conventionum, atque ex *L. 1. de Pact. & L. 3. de Pollicit.* ostendunt, omnem promissionem serio factam & ab altero acceptatam pactum esse, hoc autem servandum esse sub pœna excommunicationis *cap. 1. X. de Pact. & mortale* committere peccatum, qui promissum non servet. Imo verba *L. 7. §. prator de Pact. pacta conventa servabo*; procedere ab ore Dei, adeo etiam Deum obligari pacto & diabolum & principem, & nullam maiorem iustitiam esse quam pacta servare, ait *Nevixanus inter consilia Brunii conf. 12. n. 23.* Vide DD. adlegatos a *Mylero in Hyparchologia c. 3. §. 24. & Mevium conf. 53. n. 81.* Vrgent deinde 3) commune illud iuris præceptum, quod suum cuiquetribuendum sit. Et tandem 4) dicunt, expectantia impetrata rem desinere esse integram, siquidem per acceptationem expectantiæ expectatario ius adquiratur ad rem, quod nemini absque facto suo sit auferendum.

XXXIX.

Ad hæc argumenta iam diu ante me responderunt alii, principique potestatem expectantias revocandi vindicarunt. Quorum rationes collegit proposuitque copiose satis *Mylerus ab Ebrimbach in Hyparchol. c. 3. §. 27. sqq.* Sunt illa ex natura pœnitentiæ, revocabilitatis, concessionis conditionalis, simplicis & nudæ gratiæ, precarii, & ipsa denique officiorum collatorum indole desumptæ, sed, ne quid dissimulem, infirmissimæ, ut eas merito *Böhmerus in Introd. in Jus publ. univ. l. 2. c. 6. §. 19. lit. k. & l.* valde inadæquatas appellet, quas nec referre nec examinare sit operæ pretium. Nec ego igitur eas expendere ne dum rationibus adversariorum opponere volo.

XL.

Aliam itaque rationem adfert *Böhmerus in Introd. in Jus publ. univers. loco memorato*, atque ad distinctionem vulgarem inter promissiones perfectas & imperfectas a *Puffendorffio de Officio hom. & civ. c. 9. §. 6.* explicatam provocat, & non pactum sed promissionem talem imperfectam inter principem & eum, qui expectare jubetur, intercedere ait. Sed an distinctio ista huc trahi possit, dubito vehementer. Dari quidem promissiones imperfectas, quibus quis voluntatem suam de re aliqua alteri præstanda determinat, simul tamen, se ei ius ad rem hanc exigendam competere nolle declarat, scio probe. Novi etiam, declarationem huiusmodi sæpe tacite & ex negotii natura promissioni inesse. Exemplis clarissimis hoc ostenderunt *Puffendorffius de Jure nat. & gent. lib. 6. c. 5. §. 6.* & celeberrimus *Præses meus in Specim. ad D. XL. de Pactis invalidis medi. 2.* Verum enim vero istiusmodi restrictio irregularis est maxime, & promissionum naturæ adversatur, adeoque non præsumitur, sed probanda est clare. Nam quod

quod Böhmserus ait : *Qua negotia ita sunt comparata , ut unice precibus a superiore expetenda & gratia eiusdem accepta ferenda sint , in iis nullo modo se adstringere perfecte voluisse videtur ; nobis non satisfacit. Ea etiam , quæ precibus impetrantur , quæ ex gratia proficiuntur , postquam semel promissa fuerunt , servanda sunt , quemadmodum hoc ex donationis , commodati , mandati exemplis apparet. Nota est regula : Quæ ab initio sunt voluntatis , ex postfacto fiunt necessitatis. Accedit , quod sæpe & plerumque expectativæ verbis maxime obligatorii concipiuntur.*

XLI.

Refelli vero possunt commode cuncta , quæ ab adversariis afferuntur , argumenta , si ad salutem publicam tanquam ad lydi-um lapidem reducantur. Hæc enim suprema lex est , cui ceteræ omnes cedunt. Chari sunt liberi , parentes , propinqui , familiares , sed omnes omnium charitates salus publica vincit. Hæc efficit , ut pacta etiam iureiurando firmata rescindere & infringere non privati solum , sed principi quoque liceat. Vide *c. 33. X. de Jureiurando.*

XLII.

Nec sine lege loquor. Provoco ad *L. 1. & 2. de Petitionibus bonorum sublati.* In his ita imperatores : *Quisquis in crimine maiestatis deprehensus fuerit & punitus , bonaque eius , sicut plebendi consuetudo criminis habet , fiscus invaserit , & si intestatus quisquam quædamve , ac nullis ex numero propinquorum existentibus , vel uxore vel marito , fatis munus impleverit , cuiuscunque sit conditionis aut sexus seu quolibet titulo res fuerit fiscalis ; nullus eadem bona sub specie munificentiæ principalis audeat proprio iure possidere , nemo audeat ad petitionem rerum defuncti defunctave , cuiuscunque fortuna aus secula sit , si fisco nostro locus pariat , aspirare.* Qui contra legem id ausus fuerit sperare ,

sperare, quod non licet, reus violata legis habeatur. Sed quoniam plerumque ita in nonnullis causis inverecunda petentium inhiatione constringimur, ut etiam non concedenda tribuamus; nec rescripto quidem nostro adversus formam latae legis loci aliquid relinquatur, scilicet nec pragmatica iussione vel sacra adnotatione, vel quolibet oraculo divino, seu mandatis, si qua contra hanc sanctionem nostram fuerint impetrata, quippiam roboris habere valituris. Equidem hæc leges de bonis iam vacantibus & fisco delatis, non de vacaturis agunt, adeoque ad expectantias trahi posse non videbuntur. Sed iam diu ante nos Mornacius ad tit. C. Ne fiscus vel respublica procuracionem istas leges ad donationes beneficii aut officii & confiscationis, quæcunque illa sit, antequam sit eorum vacatio vel declaratio, extendit, in variis regum Galliæ edictis & senatus Parisiensis sententia innixus. Ex nostris Wildvogelius, Jctus Jenensis in dissert. quam ad tit. C. de Petitionibus bonorum sublati scripsit, §. 20. Referuntur, inquit, inter bona talia non solum ea, quæ iam sunt incorporata & occupata a fisco, sed etiam ea, quæ modo delata, aut spei caducitatis proxima. Quorum idcirco & expectantias petere prohibitum. Quia quod interdictum est in termino, idem in via censetur prohibitum. Quamvis enim hoc casu incertus mortalitatis eventus & spes, simulque conditio subesse videatur; tamen sufficit, ipsam expectantiam fieri in casum aperturæ, & eo quidem tempore convalescere, ubi ius reipublica iam quæsitum, quod eo ipso eluditur. Vera hæc esse, dubitabit nemo, qui modo verba ista Legis 2. C. de Petitionibus bonorum sublati recte considerabit: Omne semen alienas appetendi fortunas stirpitus eruere cupientes, nulli deinceps volumus petitionis rerum esse licentiam. Quæ verba profecto expectantiis magis quam petitionibus bonorum iam vacantium conveniunt. Adde altera illa eiusdem legis: res civiles & ad ius publicum pertinentes ab omni petitione muniendas esse censemus.

XLIII.

Antequam hinc digredior, occurrendum adhuc est illis, qui forsan à maiore ad minus contra nos argumentabuntur. Dicent hi: posse principem munera & beneficia vacantia tribuere, posse etiam bona fisci, nisi legibus, quas vocant, fundamentalibus seu pacto cum ordinibus inito impediatur, donare, atque istiusmodi liberalitatem, si sponte exerceatur, revocabilem non esse *L. 1. C. de Petit. honor. sublat.* Maius hoc est sine dubio, quam spem saltem & expectationem dare. Ibi enim, quod reipublicæ iam est, hic, quod eius aliquando futurum saltem creditur, datur. Eadem hic responsione utar, qua Ulpianus in *L. 4. §. 1. ad SCtum Velleianum* utitur, quum idem ipsi argumentum contra SCtum Velleianum opponeretur. *Facilius*, inquit, *se mulier obligat, quam alicui donat.* Non est scilicet adeo metuendum, ut princeps immodicis donationibus & suum & reipublicæ patrimonium exhauriat, aut ut munera & beneficia vacantia in indignos conferat. Circumspectior tunc est plerumque, & cavet ipse, ne egeat, aut male sibi ab inhabilibus seruiatur. At quum ex futuris quid petitur, facilius est princeps, nec de suo sibi donare sed magis successorum suorum bona sibi largiri videtur, nec tam accurate pretium rei, aut quantopere sua & reipublicæ intersit, considerat de præsentè potissimum sollicitus. Huic igitur facilitati in perniciem reipublicæ erupturæ occurrendum est.

XLIV.

Sed num princeps, qui expectativam datam revocat, ad evictionem præstandam obligabitur? Aiunt communiter & provocant ad *2. f. 7. §. 1. & 2. f. 8. pr.* At neuter ex his textibus huc pertinet. Neuter de expectativis agit. Utrobique investituræ de re tanquam vacua factæ fit mentio, dominusque, si

diffe.

differat investitum in vacuum possessionem mittere, vel eam, quod alius in illa sit, dare nequeat, omnem utilitatem præstare iubetur. Quinimo in 2. f. s. pr. contrarium potius habetur, eum scilicet, qui sciens alienæ rei investituram sive a sciente sive ignorante domino accepit, evictionis præstationem postulare non posse. Igitur hic textus negantem sententiam stabiliet; ad quam confirmandam aliæ etiam rationes suppetunt. Pleraque nempe expectativæ gratis & ex liberalitate conceduntur. In donationibus vero & ceteris liberalitatis actibus evictio non præstatur. *L. 18. §. ult. de Donat. L. 2. C. de Evict.* Recte Titius in *deutschen Lehn- & Recht c. 7. §. 23. sqq. & c. 9. §. 46. sqq.* contra communem DD. sententiam ostendit, dominum nec ad feudi constituti evictionem præstandam obligari, si vasallus id feudum titulo lucrativo olim accepit. Itaque nec in expectativa obligabitur. Paratus nempe est promissâ sua implere. Sed intercedit quodammodo respublica & salute sua hoc impedit. Nulla ergo est penes principem culpa, aut, si quæ est, maior tamen penes expectativatum est, qui illicita flagitavit, & precibus extorsit. Hic ergo de fide rupta queri non potest. Obiicietur forsan, principem in pactis non tanquam principem sed tanquam privatum considerari. Et verum hoc est, quum ex patrimonio suo privato largitur aut promittit. At quum de re, quæ reipublicæ est, paciscitur, nequit ipse, qui caput reipublicæ est, tanquam privatus considerari.

XLV.

Possunt tamen casus emergere, quibus expectantiae iustissimæ sunt. Ipsa nempe necessitas vel utilitas publica earum concessionem urget suadetque. Dicam primum de necessitate, cuius luculentissima exempla extant in tabulis Pacis Osnabrugensis. Funestissimi, quod Germaniam per 30 annos vastaverat, & vicina quoque regna adflixerat, belli exitum cupiebant anxie omnes.

omnes. Convenerant iam diu legati ex toto fere terrarum orbe & aliquot annos deliberando atque altercando consumpserant. Sed exigua admodum spes negotii feliciter conficiendi adfulgebat. Obstabat maxime publicis commodis utilitas singulorum, qui vel praemia exantlatorum laborum & periculorum vel restitutionem damnorum acceptorum flagitabant, nec, ut remitterent ius suum, moveri poterant, sed aeternum potius bellum minitabantur. Quomodo his satisfieri deberet, non apparebat. Pecunia non suppetebat, exhaustis cunctis provinciis. Terrae & praedia, quae cedi potuissent, pleraque ab aliis possidebantur, neque his adimi facile aut sine iniustitia poterant. Tandem hoc remedium inventum est, ut his, quibus alio modo satisfieri non poterat, exspectantiae tribuerentur. Sic in *art. 13.* domui ducali Brunsvicensi & Luneburgensi in episcopatum Osnabrugensem, quem tunc Franciscus Wilhelmus episcopus tenebat, exspectativa datur, & ut de causa necessaria constet, additur: caesarem condensisse tandem, quod praesenti sacri Romani imperii statui minime expedire iudicaret, pacem publicam propterea diutius impediri. Porro ex eadem causa in *art. 11. §. 6.* exspectantia in archiepiscopatum Magdeburgensem electori Brandenburgico, in *art. 10. §. 4.* exspectantia in pomerariam ulteriorem regi Sueciae datur. Has igitur exspectantias, quas necessitas publica extorsit, revocare nec principi concedenti, nec successori eius licet.

XLVI.

Eadem necessitas occurrit in illo exspectantiarum genere, quod coadiutorias vulgo appellamus. Saepe scilicet is, qui munus sive sacrum sive civile gerit, ob senectutem, morbum aut aliam causam muneris eius partes implere nequit. Deici illum plane de loco suo & emolumentis omnibus privari aliumque surrogari, durum est & luctuosum. Aequius longe, ut quis ei substitua-

stituat vel adiungatur, qui munus istud vel gratis vel exiguo præmio contentus administret. Et reperiuntur, qui sponte se ad hoc offerunt, sola succedendi spe contenti. Hic profecto salus ipsa & necessitas reipublicæ, ut adiuncto huic expectativa detur, poscit. Neque enim facile sine illa vir bonus & idoneus tantum onus subibit. Conceduntur igitur communiter huiusmodi expectativæ coadiutoribus. Has non servari improbilissimum foret, fidemque publicam læderet. Vide *c. s. X. de Clerico agrot. vel debilit. & c. un: de Clerico agrot. in c. item Concil. Trident. sess. 25. cap. 7.* Et ut verum dicam, in coadiutoriis cum spe succedendi coniunctis non tam expectativa conceditur, quam munus quodammodo vacuum confertur. Negandum tamen non est, per istiusmodi coadiutorias sæpe fraudem fieri legi, easque interdum, ubi necessitas nulla subest, concedi. *Cessarunt*, inquit, *M. Antonius de Dominis de Republ. eccles. lib. 9. cap. 8. §. 26. gratie expectativarum nominatenus. Nam earum loco successerunt coadiutoria sine causa cum futura successione; que sunt ipsissima gratia expectativarum.* Huiusmodi coadiutoriarum patrocinium non suscipio, sed easdem pariter cum aliis expectantiis damno.

XLVII.

Quæ necessitatis, ea quoque utilitatis publicæ est ratio. Poscit hæc interdum, ut boni fortesque viri ad bene merendum spe præmiorum excitentur, vel etiam, si iam bene meruerunt, mercedem accipiant. Si consuli illis alia ratione potest, ad expectantias deveniri non debet. Aliquando autem nihil est in reipublicæ patrimonio, ex quo illis satisfiat. Tunc vero necessitatis quoque erit, expectantias concedi, concessasque servari, ne homines defectu præmiorum a reipublicæ servitio abstrahantur, aut, dum vident, alios benemeritos spe sua frustrari, eiusdem ingratitude metu absterreantur. Quare etiam in *Capitul. Caroli*

VI. art. 11. exspectantiæ quidem in feuda imperii prohibentur, simul tamen hæc verba adiiciuntur : Denen von unsern Vorfahren am Reich denen Ständen propter benemerita ertheilten und denen Reichs Constitutionibus gemässen Anwartungen auf künfftig sich erledigende Reichs Lehn an ihrer Krafft und Bündligkeit unschädlich.

XLVIII.

Iterum tamen moneo, utilitatem publicam, quæ exspectantias sustineat, manifestam esse debere. Mentio benemeritorum singularium in omnibus concessionibus & beneficiis, etiam in indignissimos conferantur, fit. Ergo nec in exspectativis ea omitti solet. Ita vero facili negotio omnia, quæ de iniquitate exspectantiarum ante dixi, eludentur, omnesque exspectativati, improbissimi licet, spe sua potentur. Quod ne fiat, requiro acerrimum formulæ eius *ob benemerita* examen, nec effectum illi ululum tribuo, nisi certissime constet, vere eum, cui exspectatio data est, & singulariter reipublicæ profuisse, nec alia præmia accepisse, nec accipere potuisse. Ni hæc concurrant, exspectantia vana erit. Frustra ergo hi ad utilitatem publicam & merita sua provocabunt, qui solitis officiis gratiam principis meruerunt, & stipendia annua pro iis, quas præstiterunt, operis acceperunt, nec quidquam præter id, quod ex officii necessitate facere debuerunt, fecere.

XLIX.

Quamvis vero exspectantias aliquando ob utilitatem vel necessitatem publicam concessas valere per rationes exemplis illustribus comprobatas ostenderit, stricte tamen eas semper interpretandas esse credo, ut scilicet per illas, quam fieri potest, minimum reipublicæ patrimonium exhauriatur, potestasque principum

constringatur & limitetur. Omne enim id, quod liberam principis & reipublicæ de prædiis, beneficiis & muneribus suis disponendi potestatem aut tollit aut imminuit, odiosum est ac restringendum. Sic, expectativa feudi concessa in casum mortis sine liberis, expectativatus non admittitur, si ob feloniam feudum ad dominum revertatur, licet & ipse vasallus absque liberis postea moriatur, & vice versa, quandoquidem conditio specificæ est adimplenda. *Hornius Jurisprud. feud. c. 12. §. 9. Schilterus in comment. ad c. 12. Juris alem. feud. §. 4.* Huc pertinet exemplum quoddam illustre, quod *Faber in der Europäischen Staats-Canzley t. 13. p. 464. sqq.* refert. Concesserat Maximilianus I. duci Megapolitano Henrico I. anno 1502. expectativam in landgraviatum Leuchtenbergicum his verbis: Wann der Wohlgebohrene Johannes Landgraff von Leichtenberg ohne eheliche und männliche Leibes Erben / dieweil er sonst keinen Leibes Erben hat / mit Todt abgehet / daß Wir Herzog Heinrich von Mecklenburg und seinen Erben die gemeldte Land Graffschafft zu Leuchtenberg mit aller ihrer Obrigkeit / Herrlich und Gerechtigkeith / nichts ausgerühret / vor männiglich gnädiglich leihen sollen und wollen. Und ob von Uns und unsern Nachkommen Röm. Käysern und Königen hiernieder aus Unwissenheit / oder in andern / in was Schein das beschehet / ichts ausginge / soll doch solches kraftlos und dem genannten unserm Oheim Herzog Heinrich von Mecklenburg und seinen Erben an dieser Verschreibung unvergreifflich und unbeschädlich seyn / doch Uns den halben Theil von solcher Landgraffschafft in unserer Cammer vorbehalten / getreu und ohngefährlich. Non decedebat vero Joannes landgravius Leuchtenbergicus sine mascula prole, sed demum posteritas eius anno 1646. in Maximiliano Adamo exstinguebatur. Cæsar igitur vacuum domino landgraviatum non ducibus Megapolitanis sed Bavariz duci Alberto, cui nupta erat defuncti Maximiliani Adami soror, conferebat. Adquiescere

quiescere tunc temporis necessum habebant duces Megapolitani, quod bello tricennali penitus exhausti essent. Sed quum anno 1705. Maximilianus Philippus Bavariae dux & landgraviatus Leuchtenbergici possessor sine prole diem obiret supremum, atque agnati eius, electores Coloniensis & Bavaricus, publice proscripti essent, dux Megapolitanus Fridericus Wilhelmus acceptam olim expectantiam proferebat, & ut investiretur, petebat, contendebatque, casum expressum, si vasallus sine filiis moriatur, tacite & illum, si posteritas eius exstinguatur, complecti, & datam olim ducibus Bavaricis investituram sibi propter insertam expectativam formulam non nocere. Verum & caesar & supremum eius tribunal anno 1708. landgraviatum duci Megapolitano abiudicavit & Leopoldo principi Lambergensi dedit, procul dubio non alia ex ratione, quam quod Joannes landgravius Leuchtenbergicus sine liberis non decessisset, ad quem tamen casum expectantia Henrico I. data alligata fuerat.

L.

Conclusionem hanc, quod expectativae tunc etiam, quum servantur, stricte tamen interpretandae sint, alio exemplo illustrabo. Scilicet expectativatus iuri suo, si quod habet, renunciare potest sine dubio. Renunciat vero vel expresse vel tacite per factum. Tale factum est, quum expectativatus quid suscipit, quod cum re, quam expectat, simul stare nequit, seu, ut loquuntur, incompatible est; ut puta, si quis feudi, quod leges extraneo aut alterius principis ministro conferri vetant, expectantiam habens domicilium suum in aliam provinciam transferat, aut in alterius principis servitium transeat; vel si beneficium aut officium expectare iussus munus, quod simul cum beneficio & officio illo geri nequit, acceptet. Hic renunciat profecto expectantiae suae, *cap. 30. de Præbendis in 6.* Fac ergo, vacante deinde feudo, officio vel beneficio expectato, expectativatum conditionem illam spei

suæ contrariam deserere, atque in locum vacuum intrare malle. Audiendus non est. Nam, dum renunciavit, iure omni, quod ex pacto habuit, se abdicavit, nec id, invito altero, recipere potest. *Clement. 4. d. Rescriptis.* Nec iuvabit eum, quod forte, dum incompatibilem istam conditionem accepit, de iure expectantiæ conservando protestatus est. Nam protestatio hæc facto contraria non attenditur, nec illum a quo expectatio pendet, invitum obligat, ut pactum, cui alter contravenit, ex sua parte servet. arg. *d. Clement. 4. ibi: aut sis resignare paratus.* Ipse Glossator ad hanc *Clement. verbo Renunciare lit. b. Puto, inquit, hanc decret. locum habere, etiamsi protestetur recipiendo secundum, quod gratia renunciare non intendit.* Huc pertinet altera eius responsi, cuius priorem partem supra in §. 33. inserui, pars, quam a celeberrimo Præsidi meo acceptam hic communicabo: Wann auch allensfalls obgedachte expectantz vor gültig gehalten werden solte / so müste nichts destoweniger zweyten in Betrachtung kommen / daß Isaac Meyer derselben bereits genossen / indem des Herrn Bischoffs Hochfürstl. Durchl. nachdem sein Vater verhindert und unvermögend gewesen bey andern Verrichtungen diesen beyden Neumbtern länger vorzusehen / mithin der in der expectantz außgedruckte Fall: Wann Er D. Meyer mit Tode abgehen / oder sonst Alters und Unvermögens halber solche Bedienungen zu verereen nicht bestand seyn solte; würcklich exkuret / ihn in das Consistorium und Hoff: Gerichte einführen lassen / auch in dem solcher Einführung halber gegebenen gnädigsten Befehl der von der Ritterschafft und Städten vorhergegangenen præsentation deutliche Meldung gethan / und sie gleichsam mit zum Grunde gesetzt / die Land: Stände hingegen das zwischen Vater und Sohn absonderlich getroffe pactum, welches dem Vater die Besuchung der Collegiorum frey gestattet / ganz nicht angegangen / noch das Hauptwerk / nemlich die Erfüllung der ertheilten expectantz und præsentation, hindern mögen. Bey
 so

so gestalten Sachen nun / und da Isaac Meyer seine expectanz und präsentation einmahl zur Würcklichkeit gebracht / und bey Annehmung der Bürgermeister Stelle sich seines erlangten Rechts wieder begeben / so kan er nunmehr wieder den Willen der Ritterschafft und Städte nicht variiren / noch die iura, denen er einmahl renunciiret / zurücke nehmen. Denn die renunciacion des ihm aus der expectanz zustehenden Rechts ist nicht allein mit Worten / sondern facto ipso durch Annehmung des mit dem Consistorial. und Hoff. Gerichts. Assessorat incompatiblen Bürgermeister. Amtes geschehen. Und vergönnen so gar die Rechte nicht / daß derjenige / welcher auf solche Art der expectanz sich tacite begeben / hernach bey erfolgender vacanz mit Quitirung des incompatiblen beneficii das / worauf er expectiviret / annehme. Dagegen den Isaac Meyer nicht hilfft / daß er bey Annehmung des Bürgermeister-Amtes ihm die expectanz bey E. Hochwürdigem Dom. Capitul vorbehalten / denn außser dem / daß dergleichen reservation oder protestation tanquam facto und legi contraria ungültig ist / so ist über dis E. hochwürdiges Dom. Capitul nicht berechtiget gewesen / dem Bürgermeister Meyer ohne Vorwissen und Willen der Land-Stände sein einmahl erloschenes Recht vorzubehalten / und dadurch das den Land-Ständen zustehende ius presentandi zu fräncken. Über dis hat man ja die damahlige resignation des jüngern D. Meyers vor eine würckliche vacanz gehalten / indem nicht allein die Land-Stände laut Schreibens sub E. ihnen die präsentation bedungen / sondern auch der alte D. Meyer / welcher mit Bewilligung der Stände an des Sohnes Stelle getreten / den zweyten locum und nicht den ersten / der ihm sonst seines Alterthums halber gebühret hätte / occupiret. Diefemnach seynd deputati der Ritterschafft und Städte des Hoch-Stifts Hildesheim wohl befugt mit Ubergang des Bürgermeister Meyers andere subiecta zu der erledigten Consistorial. Hoff. Gerichts. Assessor-Stelle zu präsentiren.

LI.

Id ex recta ratione per se patet, concessam expectantiam, si vel maxime firma sit, illi tamen, qui beneficium, officium aut feudum in praesens possidet, prorsus innoxiam esse debere. Vide 1. f. 27. ibi: *nullum detrimentum*. Itaque conditio eius nulla in re per expectantiam deterior reddi debet. Ex quo porro consequitur, licere possessori rem illam, quam alter expectat, cum domini consensu alienare, nec posse expectantem contradictione sua consensum domini impedire. Vide *Strykii Examen iuris feud. cap. 12. quasi. 34.* Id quod *Hornius in Jurisprud. feudali c. 12. §. 12.* ad eum expectativatum, qui simul abusive investitus est, rectissime extendit. Neque enim ficta illa seu abusiva investitura possessori praesenti detrimentum inferre debet. Adiciam sententiam Jctorum Helmstadiensium mense Julio anni MDCCXIX. exaratum & benevole a celeberrimo Praeside communicatam: *Das/ des von den Lauen gethanen Widerspruchs ungeachtet / der zwischen dem von der Delschnitz und dem von Hake getroffene Kauff lehnherrlich zu bestätigen/ und die beydersits verursachte Unkosten gegen einander aufzuheben seynd. Jedoch wird den Lauen ihre Anwartschaft billig vorbehalten. B. R. W;* cui sententiae haec subnexae fuerunt rationes: *Der ganze Streit kommt auf die Frage an/ob die Lauen wegen der ihnen an dem Bruuch zu Stahsurth zustehenden Anwartschaft verhindern können/das solcher Bruuch von dem gegenwärtigen Besitzer mit lehnherrlichen consens nicht veräußert werde. Nun wollen zwar die Lauen ihr ius contradicendi daher behaupten/das ihr Vater und sie solche Anwartschaft bona fide von dem Freyherrn von Hoym/ und deren Bestätigung von Königl. Majestät erhalten / das ihnen nebst der expectanz zugleich die gesambte Hand oder investitur, also ein dingliches Recht/ zugestanden worden/und das der von der Delschnitz in ein Closter gegangen / folglich sein Lehn-Recht ipso iure verlohren. Gewinnet es demnach das Ansehen/ob sey der von den Lauen gethane Einspruch*

Einspruch wohl gegründet. Alldieweil aber so wohl der natürlichen Billigkeit als den gemeinen Lehn- & Rechten nach durch Verleihung einer expectation dem gegenwärtigem Besitzer nicht der geringste Nachtheil zugezogen werden muß / hingegen zu dessen nicht geringem präiudiz gereichen würde / daferne ihm die Macht das Gut mit lehnherrlicher Bewilligung zu veräußern / benommen / eingeschräncket / oder schwehr gemacht werden solte / folglich die Rechtslehrer einhellig schließen / es könne der expectativatus der vorzunehmenden Veräußerung nicht widersprechen / welches auch auf dem Fall / da zugleich eine investitura abusiva vorhanden / erstreckt wird / ferner die Laiken bey dieser Veräußerung directo keinen Schaden leiden / indem nur an statt des vorigen Besitzers ein anderer einzeler annoch unbeerbter Vasall surrogiret wird / und ihnen ihr Anwartschafft's Recht in salvo bleibet / endlich keine eigentliche Nachricht bey den actis vorhanden / was es mit dem in das Closter gehen des von der Delschnig vor eine Bewandnisse habe / auch ohnedem der Kauff zwischen ihm und dem von Hake lange vorher geschlossen / und um lehnherrliche Bestätigung desselben angesuchet / diese auch nicht abgeschlagen / sondern nur bis nach geschehener Untersuchung der Laikischen contradiction ausgesetzt worden / also / wenn sie noch erfolget / ad tempus initi contractus retrahiret wird ; so haben wir dafür gehalten / daß der streitige Kauff gar wohl bestätigt werden könne.

LII.

Hæc de expectantiis in genere dicta sufficiant. Restat, ut de singulis expectantiarum speciebus pauca subiiciam. Et primum quidem de expectantiis ecclesiasticis nonnulla monebo. Harum obiectum constituunt omnia ecclesiastica beneficia *cap. 2. X. de concess. prob.* Beneficium vero seu præbenda, uti in *titulo de Præbendis in 6.* appellatur, est facultas iure competens fruendi fructibus ex bonis ecclesiæ propriis provenientius intuitu ministerii ecclesiæ præstandi. Quamvis autem beneficium ab officio ita differat,

G

rat,

rat, quod propter hoc illud detur, haud infrequenter tamen in iure canonico unum pro altero sumitur, ita ut modo beneficium officium, & vice versa hoc illud denotet, vel etiam plane sub se comprehendat. Huc spectant pastoratus, sive sint parochiales, sive civici, sive cum inspectione coniuncti in ceteros, sive non, diaconatus, professiones academicae ac scholasticae, officia praesidis, adfessorum & secretariorum in consistoriis commendaturae, abbatiae, praepositurae, canonicatus, minora clericorum, ut custodum, cantorum &c. munera. Est igitur expectantia ecclesiastica, de qua hic loquimur, ratione concedentis translatio iuris succedendi in beneficium ecclesiasticum in eum scilicet casum, si eius possessor illud possidere amplius nequeat, & ratione impetrantis facultas iure competens succedendi &c.

LIII.

Contrariae quidem bono publico sunt expectantiae omnium munerum & beneficiorum ecclesiasticorum, sed eorum tamen imprimis, quae, ut loquuntur vulgo, curam animarum conjunctam habent. Praeter rationes, quas *supra in §. 20. §. 99.* attuli, accedit hic alia. Expectantiae nempe excludunt liberam ecclesiae electionem, cuius tamen necessitas & in iure fundata & rationi quam maxime est conveniens. Scio equidem, in paucissimis ecclesiis hodie liberam populo electionem permitti. Adscriperunt sibi eam ubivis fere potentiores sub iuris patronatus titulo. Remanet tamen aliquod veteris electionis, quae penes totum populum erat, vestigium, votum scilicet, ut loquuntur, negativum, seu ut *Carpzov. l. 1. Jurisprud. eccles. def. 38. n. 2.* id vocat, informativum, ita, ut, facta ab eo, cui ius patronatus competit, electione, singulis ecclesiae membris sit facultas electum & nominatum repudiandi, adlegatis iustis dissentendi causis. Hoc votum negativum in recta ratione & sacro codice *1. ad Timoth. III. 10.* fundatum, decretisque variorum conciliorum, quae memorat *Schiltnerus in Insirns.*

Prout iuris can. lib. 1. tit. 14. §. 34. comprobatum sine iniustitia, ac fere dixerim, impietate tolli nequit. In terris certe Brunsvicensibus lege etiam stabilitum est. Vide Herzog Anton Ulrichs erneuerte Kirchen-Ordnung P. 1. c. 2. §. 3. Nec pontificii id plebi suæ prorsus denegant. Vide can. 1. distinct. 62. ubi statim in principio habetur: nulla ratio finit, ut inter episcopos habeantur, qui nec a Clericis electi nec a plebibus expetiti; quæ sane verba nihil aliud indicant, quam eos solummodo rite & canonicè esse electos, qui & a clero electi & a plebe adprobati sint, sive quos plebs ob causas socraticas non repudiaverit. Confirmant hanc sententiam verba can. 113. causa 1. qu. 1. ordinationes, quæ non communi consensu Cleri & populi secundum canonicas sanctiones fiunt, falsas esse diiudicamus, & verba can. 27. dist. 63. vota civium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum in ordinationibus sacerdotum exspectantur. Adde can. 1. dist. 23. §. 2. & can. 2. dist. 24. Huc pertinet etiam synodus Tridentina sess. 24. can. 18. quæ patrono quidem vel episcopo electionem ipsam relinquit, aliis tamen, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre permittit, ut possit postea de cuiuslibet ætate, moribus & sufficientia fieri diligens inquisitio. Neque enim patronus sive is, qui ius eligendi habet, semper certior esse potest, se talem elegisse, qualem esse oportet sacerdotem, quum ipsi tanquam homini candidati sui impietas facillime possit esse ignota, quæ aliis forte ecclesiæ membris est notissima, sed erga patronum astute dissimulata. Quum igitur necessarius sit ecclesiæ in constitutionem sacerdotis consensus, bonoque publico ex eius neglectione magnum inferatur damnum, exspectativæ, quæ consensum hunc prorsus excludunt atque impediunt, non sunt ferendæ.

LIV.

Deinde exspectantia ecclesiastica aditum simoniæ saltem subtiliori aperit. Si ius spectas, inviti saltem ad sacerdotium provehî debebant, & indigni sunt sacro munere, qui sponte id pe-

tunt *L. 31. C. de Episcopis & clericis*. Verum ista lex diu iam obseruari desit. Sincera tamen adhuc debet esse vocatio ad officium sacrum, ita ut vocans non indignis precibus, pollicitationibus, blanditiis, vel quod deterius adhuc est, pecuniae oblatione induas vocet. Triplex scilicet est, quod in simonia intervenit, munus, & aliud a manu, aliud ab obsequio, aliud a lingua proficiscitur. Vide Gregorii I. & Urbani II. effata apud Gratianum in *can. 114. causa 1. quest. 1.* & *can. 8. causa 1. quest. 3.* Munus a manu est oblatio pecuniae aut cuiuslibet rei, quae magni an parvi momenti sit, nihil interest *c. 20. X. de Simonia*. Munus a lingua intervenire dicitur, quum beneficium ad preces & ex favore confertur, qua de re plura vide apud *van Espen in Jure eccles. univ. P. 2. tit. 30. c. 2. §. 7.* Limitat tamen haec recte Gratianus in *can. 122. causa 1. qu. 1.* *Non quorumlibet*, inquit, *precibus ordinationes facta falsa diiudicantur, sed haec demum qua precibus ordinandi vel eius amici non spirituali, sed carnali affectu porrectis sunt, cum alias futura non essent, quas non charitas interveniens sed amicitia supplicans extorquet.* Denique munus ob obsequio intervenit, quum indebitum ab ordinando officium patrono praestatur, id quod *van Espen d. l. §. 12.* etiam ad eos extendit, qui principum aut aliorum magnatum liberos vel episcoporum nepotes nullo aut exiguo stipendio regendos erudiendosve suscipiunt ea spe, ut beneficia ecclesiastica ab ipsis vel eorum favore adipiscantur. Quae omnia, si accurate consideras, fateberis, expectantias fere omnes, quae dantur, ex uno horum fontium fluere. Agnoscit hoc *Hornius in diss. de expectat. eccles. §. 12.* dicitque, quando per portam expectantiarum intrare licet in ecclesiam, aucupatores illarum ante tempus currere, fatigare collatores, suffragia stipulando exigere, & fere vim facere, atque id agere, ut unus alium praevertat. Egregie hac de re sentit Bonifacius IX. in *cap. 2. de Concess. praeb. in 6. Promissiones*, inquit, *huiusmodi propter importunitatem nimiam (per quam*

quam non concedenda multoties concedantur) & per ambitionem impro-
bam ut plurimum extorquentur. De cetero insigne pacti simoniaci su-
per exspectantia initi exemplum vide in excellentissimi Praesidis
spec. ad D. XLIV. de Variis pastorum successor. gener. med. 3.

LV.

Hæ igitur & ceteræ, quas supra memoravi, rationes ef-
fecere, ut exspectantiarum largitiones prohibuerint tam severe
tum patres, tum ipsi pontifices. Vide can. 23. concilii Antioch.
sub Dionysio, qui pontifex creatus anno Christi 260, habiti, ex-
cerpta ex concil. Lateranensi sub Alexandro III. anno 1179, habi-
to in cap. 2. X. de Concess. prab. Adde cap. 14. X. de Conc. prab. & ecclesiam non vac.
cap. 2. de Concess. prab. & eccl. non vac. in 6. Concil. Basileense sess. 31. Conc. Trid.
sess. 24. de Ref. c. 19. ubi decernitur, mandata de providendo & gratias,
quæ exspectativæ dicuntur, nemini amplius etiam a collegiis, univer-
sitatibus, senatibus & aliis singularibus personis etiam sub nomine
indulti aut ad certam summam vel alio quovis colore concedi nec
hactenus concessis cuiquam uti licere. Concordata quoque germa-
nicæ nationis Fridericum III. inter & Nicolaum V. inita exspectan-
tias tollunt, quibus non leve addunt pondus Capitul. Caroli V. art.
16. & Capitul. Caroli VI. art. 14. Graviter ergo peccant illi, qui
contra saluberrimas hæc constitutiones vel dant vel accipiunt ex-
spectativas. Vtrique ex præcorum auctorum mente adulterium
committunt. Nam, ut du Fresnoy in Glossario media & infima latini-
satis voce *Adulterium* observat, adulteros vocant scriptores eccle-
siastici, qui, civitatis episcopo adhuc superstitute, eiusdem episcopa-
tum invadunt, aut qui quempiam ad episcopatum promoveri pa-
tiantur, episcopo adhuc vivente. Episcopus enim promotione
sua spirituales nuptias cum ecclesia sua contrahit. Liberatus Dia-
con. qui circa annum 570. vixit, cap. 14. *Cumque super hoc multa
dubitatio processisset, volentibus civibus rominam penitus ordinare, ne
adulteri viderentur, (Diseoro quippe vivente) novissime in Proterium*

universa sententia declinavit ; & cap. 17. Porro haeretici, ut iam dictum est, Petrum latenter instituerant, quem iussit Zenon imperator expelli tanquam hereticum & adulterum &c.

LVI.

Quae quum ita sint, expectantias ecclesiasticas ipse princeps dare non debet, nisi necessitas aut utilitas publica manifeste ipsum ad hoc moveat. Neque igitur assentio *Hornio*, qui in *disc. de expectativa ecclesiastica §. 14.* principibus nostris simpliciter permittit expectantias concedere. Praecipua, in qua *Hornius* nititur, ratio nullius momenti est. Ait, principes eadem, quam canonistae pontifici maximo tribuunt, facultate gaudere. At ipse pontifex nullam habet. Admit hanc ei claris verbis *Concilium Basileense sess. 31.* constituit. que : *Ut Romanus pontifex, qui pro tempore fuerit, eas deinceps gratias expectativas aut nominationes nullo modo nullave ex causa concedat ; quum ipse prae ceteris, ne sit tantorum occasio malorum, abstinere debeat.* Hanc expectativarum sublationem pragmatica sanctio in Francia statim stabilivit. In Germania concordata, quibus pontifex contravenire nequit, habemus. Accessit *Concil. Trident.*, quo concilii Basileensis decretum non tollitur, sed firmatur magis in *sess. 24. c. 19.* Qui dissentiunt, ad potestatem pontificis supra concilia provocant. At his iam alii ex catholicis cordatioribus ipsis responderunt. Si ergo principibus nostris ius hoc adferere volumus, necesse est, ut maiorem illis, quam pontifex habet, potestatem tribuamus. Et tribuenda haec eis est utique, ita tamen, ne per illam salus publica & ius divinum laedatur.

LVII.

Quae dixi, ad ea potissimum ecclesiastica munera pertinent, quae cum animarum cura coniuncta sunt. Sed nec in illis beneficiis, quibus talis cura adnexa non est, expectativam probo. Ecludunt enim illa & tollunt finem, propter quem beneficia haec insti-

instituta olim fuerunt & adhuc hodie etiam post reformationem inter protestantes conservantur. Et prima quidem canonicatum ceterorumque eiusmodi beneficiorum instituendorum causa fuit sine dubio cultus divinus. Ne hic a canonicis negligeretur, maiores nostri beneficiorum istorum auctores liberalitatem suam infinitis obtestationibus & execrationibus munierunt. Quarum vis adhuc hodie perdurat, obligatque canonicos nostros. At diu iam ante Lutherum iste præcipuus finis negligi cepit. Et deliberatum propterea fuit ab initio reformationis inter protestantes, præstarene aboleri prorsus ea beneficia atque eorum redditus in meliores usus impendi. Et abolita sunt multa, sed retenta tamen nonnulla. Causæ retinendi varix fuerunt. Inter eas primo semper loco nominata est gloria Dei, quem colere diligenter & adorare canonicos istos oporteret. Ceteræ causæ erant, ut homines ex illustribus & nobilibus familiis orti, sed pauperes, honeste sustentarentur, ut viri bene de republica vel ecclesia meriti his præmiis ornarentur, ut, qui in togata sagatave militia consenuerunt, & vel annis vel vulneribus inutiles facti sunt, portum, ad quem confugerent tandem, haberent, ut hi, qui in templis, aulis, curiis, scholis fideliter sed modica mercede seruiunt, his beneficiis ornati augmentum quasi stipendiorum sine reipublicæ molestia acciperent. At pia hæc instituta & desideria intervertuntur plerumque per expectativas. Scilicet homines pecuniosi, dum filios suos noxas futuros aut prævident aut metuunt, otium illis, in quo exactis per libidinem iuvenilibus annis torpeant, procuratum expectativam præbendæ cuiusdam nundinantur. Vel homines gratiosi apud principem liberis suis, dum in cunis vagiunt, expectativas tales per preces impetrant. Pauci ex his, quibus vel pretio vel precibus expectativa acquisita est, generosioris indolis dignos se beneficium, quod expectant, reddunt. Plerique de sagina sua securi, neglectis bonis literis, neglectis armis, patrimonium suum interim abliguriunt, tyrociniumque suum in poculis & voluptatibus aliis

aliis ponunt; exhaustis vero tandem opibus & viribus fracti & fessi vacuefactam præbendam intrant, ac vitam, cui a puero adfuerunt, suaviter continuant, potando & dormiendo maxime intenti. Aliquos quidem sed paucos virtus sua vulgo eximit. Sed plerique ita, ut dixi, vivunt; quorum mores festivissime depingit *Boileau* in *Satyra*, quam *Laurin* adpellat *chant. IV. & V.* Scita in hoc auctore omnia sunt & lepida, illud vero lepidissimum, quod de canonicis casu quodam ante lucem e lecto excitatis scribit.

*L'aurore cependant d'un injuste effroy troublée
Des chanoines levés void la troupe assemblée,
Et contemple long-temps avec des yeux confus
Ces visages fleuris, qu'elle n' a jamais vûs.*

LVIII.

De professionibus academicis illicitisque in eas expectativis constitueram quoque aliqua dicere. Sed præoccupavit iam & exhaustum laborem hunc *Matthias Stephani de Jurisdictione lib. 3. P. 1. c. 18.* Sed & ex illis, quæ supra passim memoravi, satis apparet, nec has expectantias tolerandas esse.

LIX.

An etiam expectativæ munerum civilium sint improbandæ, quaeritur? Mira hic & immensa est diversitas opinionum. Ego sententiæ adfirmantium cum *Zieglero in Dicastice conclus. 6. Mylero ab Ehrenbach in Hyparchol. c. 3.* multisque aliis, quos *Mylerus ibidem* recenset, subscribere non dubito, non solum ob votum captandæ mortis, quod unicum fere *Ziegleri* contra has expectantias argumentum est, sed imprimis ob eas, propter quas & supra expectantias in genere & modo expectantias ecclesiasticas in specie reiectiones. Quadrant enim incommoda, quæ §. 21. 199. recensui, fere omnia in expectantias munerum civilium, Sed supra iam passim hoc argumentum tetigi. Repeto itaque omnia, ea imprimis, quæ in §. 24. 25. 29. 33. dicta fuerunt.

LX.

LX.

Sed an ejusdem iniquitatis arguendæ sunt expectativæ feudales ? Negat id *Hornius in Jurisprud. feudali c. 12. §. 8.* hac ratione motus, quod respectu domini directi hic agatur de re, quæ ex parte in dominio ejus jam est, & cujus consolidatio spectatur tantum. Respexit hic *Hornius* ad juris Romani in pactis successoriis placita, quæ ea propter ad expectantias feudales extendenda non esse putat, quod hic de re non plane aliena sed pro parte in dominio paciscentis jam existente agatur. Verum enim vero non opus esse puto, ut super hac controversia ex jure Romano disputem, quamvis, si ex jure hoc disputandum esset, indubiam mihi victoriam pollicerer. Nam, qui expectativam concedit, non dominium suum directum sed utile illud, quod adhuc penes alterum est, tribuit, adeoque de alieno, non de suo donat. Verum si vel maxime ratio illa a prohibitione pactorum successiorum petita secundum *Hornium* concidat, superest tamen fortissimum illud, quod supra in §. 42. ex *L. 1. & 2. C. de Petit. bonorum sublati* desumpti, argumentum; sed nolo in præsens ex jure Romano disputare. Neque *Placentinorum* præsidium in *l. f. 27. nec Suevorum veterum*, qui itidem in *iure feudali suo cap. 19.* expectantias damnarunt, suffragium mihi expetam. Revocabo saltem expectantias feudales ad legem supremam publicæ salutis, cum quæ si conveniant, iustæ erunt, si non, iniustæ. Non convenire autem, inde satis patet, quod omnia mala, quæ in §. 21. *sqq.* recensentur, iis maxime insint. De cetero, quod ius feudale Longobardicum expectantias admittit, nobis non obest. Intelligi enim hoc debet de privatis tantum, quibus salus publica nullo modo innexa est.

LXI.

Neque expectantiæ feudales per accedentem investituram abusivam firmiores redduntur. Miror profecto, esse, qui abusi-

H

VZ

væ investituræ tantam vim tribuunt, ut eam cum investitura propria ferme adæquent. Si rem curate consideras, omne abusivæ investituræ fundamentum in mera fictione consistit. Fictionibus vero id tribuere non debemus, ut per eas veritas & iustitia lædatur. Sed nolo in præsens contra abusivæ investituræ patronos disputare. Refutarunt hos iam ante me satis multi, imprimis vero *Struvius in Syntagm. iuris feudal. c. 8. aph. 9.* Dicam nunc saltem, expectantiam feudalem propterea, quod expectativatus simul investituram abusivam impetravit, iustiorum melioremque non effici, id quod iam *supra in §. 51.* luculento exemplo ostendi.

LXII.

Plura expectantiarum genera memorari possent. Sic non raro princeps easdem in bona allodialia, si scisco forte aperiantur, concedit. Pertinent & huc expectantiæ militares, de quibus generosus ille & ingeniosus poeta *Marchicus, Kanitzius*, in elegantissima satyra, quam *von dem Hoff und Stadt Leben* inscripsit, sic canit:

Denn leyder mancher bringt ein Sohnlein auf die Welt/
Wird auf der Ammen Arm als Hauptmann vorgestellt/
Und kriegt/eh er verdient in Schilder-Haus zu stehen/
Den Feind zum ersten Mahl als Obrister zu sehen.

Dantur quoque expectantiæ matrimoniorum.

*Quelque ieune galant bien frais, bien delié
De mon lit moi vivant aura la survivance;*

verba sunt celeberrimi poetæ Gallici *Corneille*. Verum brevitatibus amor non patitur, ut longius exspatier, & dissertationis limites excedam. Igitur finem scripto huic impono, Deoque debitas pro auxilio præstito gratias persolvo.

FINIS.

PRÆ-

PRAESES
RESPONDENTI
S. P. D.

DUm vitam meam anteaquam reminiscendo subinde recognosco, & ea, quæ gesta olim a me, dicta vel scripta sunt, diligenter examino, quod facio sæpe, nulla fere res mihi in mentem venit, quæ pudori esse possit. Egisse me forte quid minus considerate in pueritia aut prima iuventute, non nego. At hoc & leve est & ætate ipsa excusatur. Adultus vero & confirmator operam dedi inprimis, ut reprehensionem omnem, si non effugerem, saltem non mererer. Vnius tamen rei conscientia nonnunquam pungor & excrucior, ut publica confessione animum exonerare tandem sit necesse. Dicam ergo ingenue, in eo me nonnunquam peccasse, quod epistolas schedasve in laudem hominum, qui id a me petierunt, nimia facilitate confeci. Raro id mihi quidem & vix bis vel ter accidit, ut non satis meritos laudarim, sed accidit tamen. Et difficile est profecto iis, qui in academia docent, huic culpæ non succumbere aliquando. Expectantur ab iis testimonia quotidie. Sed quid dico: expectantur? Poscuntur importune, offertur merces, minæ aliquando adhibentur. Et pretio quidem me corrumpi non patior, possumque nominare, quos cum pecunia sua iratus reieci. Minas quoque flocci facio. Sed precibus non semper restiti huc usque. Evenit mihi, quod Imperatores in L. I. C. de Petitionibus bonorum sibi

fibi sæpe evenire queruntur. Ita scilicet importuna pe-
tentium flagitatione constringor, ut tribuam non con-
cedenda. Dicitur non potest, quanta importunitate &
tantum non vi testimonia ista extorqueantur. Qui ea
desiderant, non desinunt currere, limen obsidere, pre-
cari, obtestari, misericordiam movere, amicorum in-
tercessionem adhibere. Nec quiescunt ante, quam, quod
volunt, impetrarint. Quæ quum ita sint, ignoscetur
quidem, ut spero, præteritæ facilitati meæ. Faciam ta-
men omni modo, ne impofterum hac venia opus habe-
am. Laudabo posthac & commendabo neminem, nisi
quem certe scio laude hac & comendatione dignum & cu-
ius virtutem quasi oculis perspexi. Quod autem hanc
epistolam in honorem Tuum, ornatissime Respondens,
scribo, in eo profecto non erubescō. Neminem ex his, qui me
nunc sequuntur & audiunt, cognovi melius. Et assiduita-
tem quidem Tuam vitæque probitatem iam diu observa-
vi, ingenium vero, doctrinam & facundiam duplici speci-
mine mihi nuper probasti; primo quum in publica disputa-
tione dissentientis partes sustineres, atque expectationem
& meam & aliorum mirifice superares; deinde, quum
scriptum hoc, quod in lucem nunc prodit, elaborasti.
Id scriptum præter aliqua, quæ a me passim adiecta fue-
runt, vere Tuum est, nec prædicatione mea eget. Addo
itaque in præsens nihil, sed hoc saltem tibi persuasum
habeas volo, nihil esse, quod non honoris Tui causa
sim facturus. Insequentur forte tempora, quibus bene-
volentiam meam Tibi non inutilem esse, experieris.

Nunc vale, Helmstadii XIII. Kl. Febr. anni

clolcccxxii.

Jg 5987

ULB Halle 3
002 806 886

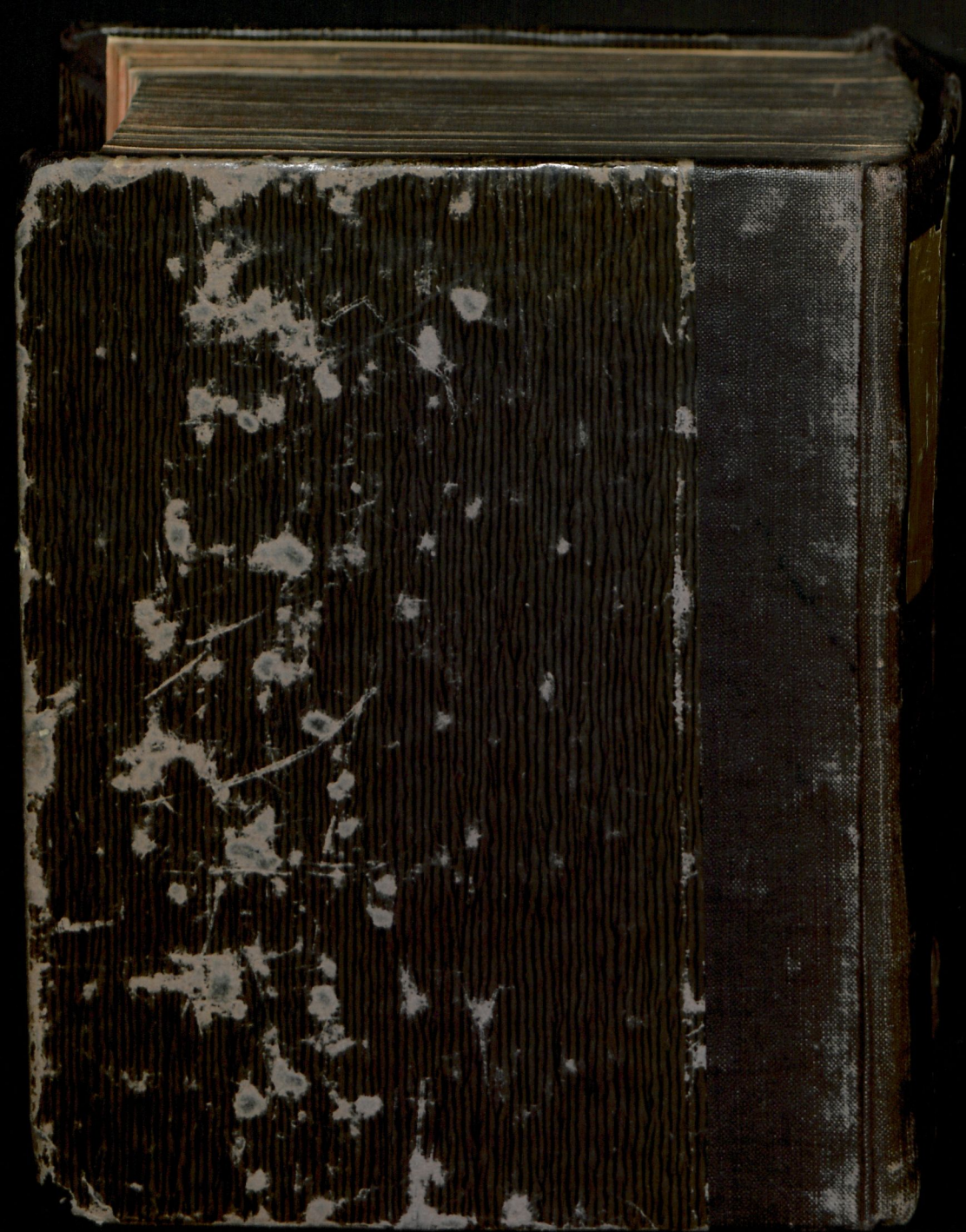
SB

Retn 17,8,00 ✓

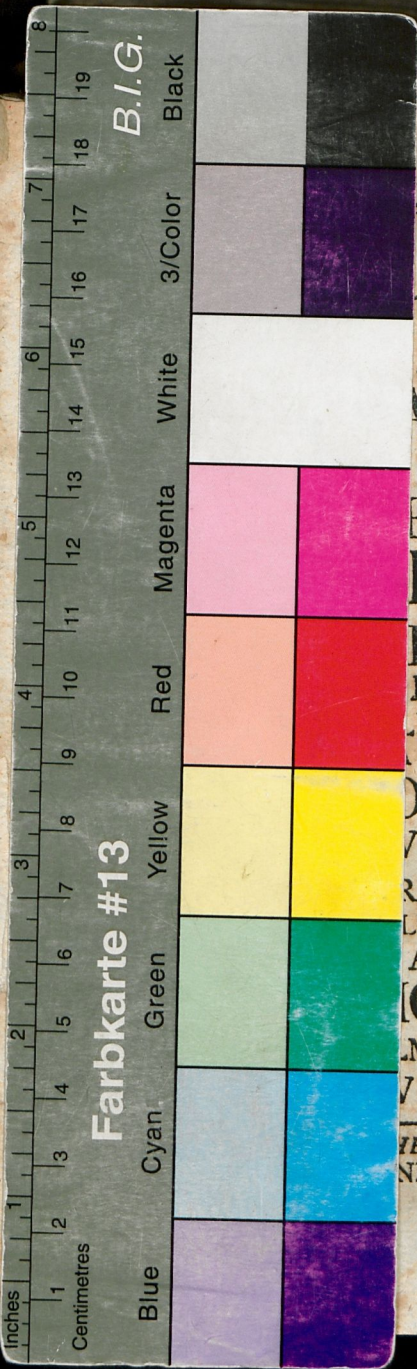
VON

8

D. B. V.
IO ACADEMICA
DE
TATE EX-
ANTIARVM
QVAM
ESIDENTE
INO LEYSERO
TANNÆ REGIS ET
DVCIS CONSILIARIO AVLL-
LI GVELPHICO ADSESSORE,
A IVLIA IVRECONSULTO
OSVO ÆTATEM
VENERANDO
RTII A. MDCCXXIII.
LICE DEFENDET
AVCTOR
ICVS *Georg*
MSTADIENSIS
VLEO MAIORI

HELMSTADII,
NNIS STEPHANI HESSII.